זוהר, פרשת נח

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף נט עמוד ב

אלה תולדות נח -- רבי חייא פתח, (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, זכאין אינון ישראל דמשתדלי באורייתא, וידעי ארחין דאורייתא, דבגינה יזכון לעלמא דאתי, תא חזי כל ישראל אית לון חולקא לעלמא דאתי, מאי טעמא, בגין דנטרין ברית דעלמא אתקיים עליה, כמה דאת אמר (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, ועל דא ישראל דנטרי ברית וקבילו ליה אית לון חולקא בעלמא דאתי, ולא עוד אלא בגין כך אקרון צדיקים, מכאן אוליפנא כל מאן דנטיר האי ברית דעלמא אתקיים עליה, אקרי צדיק, מנא לן מיוסף, בגין דנטר ליה לברית עלמא זכה דאקרי צדיק, ועל כך ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

רבי אלעזר אמר, אלה בכל אתר פסל את הראשונים תנינן וכו׳, מה כתיב לעילא בפרשתא דבראשית, (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו׳, ההוא נהר דנגיד ונפיק, ועייל לגנתא ואשקי ליה משקיו דלעילא, ועביד ליה נייחא, ועביד איבין ורבי זרעין, והוא כדין נייחא לכלא, ודא נייחא ליה לגנתא, ודא עביד נייחא ביה, (נ״א לגנתא וגנתא נייחא ביה), כמה דאת אמר כי בו שבת, וכתיב (שם ב ג) וישבות ביום השביעי, ודא רזא דמלה, דא עביד תולדות ולא אחרא. תא חזי כגוונא דא נח לתתא, קיימא קדישא הוה דוגמא דלעילא, ועל דא אקרי איש האדמה, ורזא אוליפנא, דהא נח אצטריך לתיבה לאתחברא בה, ולקיימא זרעא דכולא, דכתיב לחיות זרע, מאן תיבה דא (דא), ארון הברית, ונח ותיבה לתתא הכי הוו כדוגמא (דא) דלעילא, נח כתיב ביה ברית, דכתיב והקימותי את בריתי אתך וגו׳, ועד דאתקיים ביה ברית לא עייל לתיבותא, דכתיב והקימותי את בריתי אתך ובאת אל התיבה, וכדין הוה תיבה ארון הברית, (דא) תיבה ונח כלא כגוונא דלעילא, ובגין דהאי ברית לעילא הוא עביד תולדות, כגוונא דא נח (ד״א לתתא) איהו עביד תולדות, בגיני כך (כמה דאת אמר) אלה תולדות נח, נח איש צדיק הכי הוא ודאי כגוונא דלעילא, ועל דא (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם כתיב, וארעא על דא אתקיימת, דהא איהו עמודא דעלמא קיימא עליה, ומאן איהו דא צדיק, ונח אקרי צדיק לתתא. ורזא (נ״א דא) דכלא, את האלהי״ם התהלך נח דייקא, דלא אתפרש מניה לעלמין, ולמהוי הוא בארעא כגוונא דלעילא, איש צדיק יסודא דעלמא, ברית שלום, שלמא דעלמא, איש האדמה ודאי, ועל דא (בראשית ו ח) ונח מצא חן בעיני יהו״ה.

תמים היה בדורותיו -- מאי בדורותיו, אלין אינון דנפקו מניה, הוא אשלים לכולהו, והוא הוה שלים מכלהו, תמים היה, דאתייליד מהול, דכתיב התהלך לפני והיה תמים, בדורותיו ולא בדרין דעלמא דהא מניה נפקו (תולדות בעלמא).

תא חזי, נח אתחזי מיומא דאתברי עלמא למהוי בתיבה בחבורא חד ולמיעל בה, ועד לא אתחברו כחדא לא הוה עלמא כדקא יאות, לבתר מה כתיב (שם ט יט) ומאלה נפצה כל הארץ, מהו נפצה כמה דאת אמר (שם ב י) ומשם יפרד, דמתמן אשתכח פרודא, ואתבדרו תולדות לכל סטרין, וכלא חד כדוגמא חדא, בגיני כך אלה תולדות נח, אלה ודאי, דהא יסודא דעלמא איהו דעביד

תוספתא

תוספתא: למה נח נח תרי זמני, אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין, רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא

דף ס עמוד א

תולדות לקיימא בארעא, אתא רבי אבא ונשקיה, אמר אריא בחיליה טינרא נקיב ותבר, כך הוא ודאי, ותא חזי משיעורא דתיבותא, אוף נמי הכי הוא.

רבי אלעזר פתח, (תהלים מו ט) לכו חזו מפעלות יהו״ה אשר שם שמות בארץ,האי קרא הא אתמר ואוקמוה, אבל לכו חזו, מאי חזו, כמה דאת אמר (ישעיה כא ב) חזות קשה הוגד לי, בעובדוי דקב״ה עביד אתגלי נבואה עלאה לבני נשא, אשר שם שמות, שמות ודאי, דהא שמא גרים לכלא, כתיב ויקרא את שמו נח לאמר זה וגו׳, אמאי הכא לאמר, ואמאי זה, אלא לאמר דא אתתא, זה דא צדיק.

(רמז כמו דקב״ה קרא ליה נח, נייחא דארעא, לאמר מאי לאמר, אלא אתר דא קרי ליה נח, ומאן איהו ארעא קדישא, לאמר זה ינחמנו ממעשנו וגו׳, עבד ליה קב״ה לתתא כגוונא עלאה)

(נ״א: זה דא צדיק, וכן נח (לאמר נח) דא צדיק, לאמר דא נוקבא, בגין דלא מתפרשן דא מן דא, אמר רבי יצחק לאמר דא ארעא קדישא), (וזה אמת).

כתיב הכא זה ינחמנו, וכתיב התם (שם כה ט) זה יהו״ה קוינו לו, זכאין אינון צדיקיא דרשימין ברשימו דגושפנקא דמלכא, למהוי בשמיה רשימין, ואיהו שוי שמהן בארעא כדקא יאות, כתיב ויקרא את שמו נח, וכתיב ויקרא שמו יעקב, אמאי לא כתיב את, אלא התם דרגא אחרא (ד״א, חדא) והכא דרגא אוחרא, (נ״א את כמה דאת אמר וארא את יהו״ה), כדכתיב (ישעיה ו א) וארא את יהו״ה, וארא יהו״ה לא כתיב, אלא את יהו״ה, אוף הכא בנח ויקרא את שמו נח, ויקרא שמו יעקב, דרגא דיליה קב״ה ממש קרא ליה יעקב, אבל הכא את לאתכללא שכינתא, (נ״א דהיא דרגא אחרא לתתא):

אלה תולדות נח וגו׳ -- רבי יהודה פתח, (תהלים קיב ה) טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט, טוב איש דא קב״ה דאקרי טוב, כמה דכתיב (שם קמה ט) טוב יהו״ה לכל, וכתיב (שמות טו ג) יהו״ה איש מלחמה, להאי כל חונן ומלוה, לאתר דלית ליה מדיליה, וההוא אתר מניה אתזן, יכלכל דבריו במשפט, דהא ההוא דבר לא אתזן אלא במשפט, כמה דאת אמר (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך. דבר אחר, טוב איש דא צדיק, דכתיב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, רבי יוסי אמר, דא נח, דכתיב נח איש צדיק, רבי יצחק אמר דא שבחא דשבת, דביה פתח טוב, דכתיב (תהלים צב ב) טוב להודות ליהו״ה, רבי חייא אמר כלא חד וכלהו מלה חדא אמרו, ודא עביד תולדות בעלמא, תולדות דעלמא מאן אינון, אלין נשמתהון דצדיקיא, דאינון איבא דעובדוי דקב״ה.

רבי שמעון אמר, בשעתא דקב״ה מתעטר בעטרוי, מתעטר מעילא ומתתא, מעילא מאתר דעמיקא דכלא, מתעטר מתתא במה בנשמתהון דצדיקיא, כדין אתוסף חיים מעילא ומתתא, ואתכלל אתר מקדשא מכל סטרין, ובירא אתמליא, וימא אשתלים, וכדין יהב לכלא.

כתיב (משלי ה טו) שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך, אמאי (הכא) בורך בקדמיתא ולבתר בארך, דהא בור לא אקרי אלא ריקניא דלא נביע, באר מיין דנבעין, אלא כלא אתר חד הוא, אתר דמסכני (נ״א דמסכנותא) אחידן ביה אקרי בור, דלית ליה מדיליה אלא מה דיהבין בגויה, ומאן איהו דלי״ת, לבתר אתעביד באר, דאיהו נביע ומליא (ד״א, דמליא) מכל סטרין, ומאן איהו ה״א, אתמליא מעילא

תוספתא

דאתי, והכי תשכח בכלהו צדיקי, משה משה, יעקב יעקב, אברהם אברהם, שמואל שמואל, שם שם, בר מיצחק דלא כתיב ביה כמה דכתיב בהו, בגין דיצחק בשעתא דאתקרב על גבי מדבחא, נפקת נשמתיה דהות ביה בהאי עלמא, וכיון דאתמר ביה באברהם ברוך מחיה המתים, תבת ביה נשמתיה דעלמא דאתי, בגין דא תשכח דלא יחד קב״ה שמיה אלא על יצחק, בגין דאתחשב כמת, ועל דא רמז קרא ואמר (איוב טו טו) הן בקדושיו לא יאמין וגו׳.

דבר אחר: אלה תולדות, בגין דהוה צדיק שבח ליה תרי זמני, תמים היה בדורותיו, אבל בדרין אחרנין אינו נחשב לכלום, כמו דרא דאברהם ודרא דמשה ודרא דדוד, דבר אחר חמי מאי עבד בדרא דכלהו חייבים, ק״ו אלו היה בדרא דכולהו צדיקים, ע״כ:

דף ס עמוד ב

ונביע מתתא, אתמליא מעילא כמה דאמרן, ונביע מתתא מנשמתהון דצדיקיא.

דבר אחר: שתה מים מבורך, דא דוד מלכא, דכתיב ביה (שמואל ב כג טו) מי ישקני מים מבור בית לחם, ונוזלים דא אברהם, מתוך, דא יעקב דאיהו באמצעיתא, בארך דא יצחק, דאקרי באר מים חיים, הא בהאי קרא אשתכח רתיכא קדישא עלאה, מאבהן ודוד מלכא אתחבר עמהון. תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא לאו איהו אלא כד עייל רוחא בה, ואשדת מייא לקבלא מיין עלאין דכורין, כך כנסת ישראל לא אתערת תיאובתא לגבי קב״ה, אלא ברוחא דצדיקיא דעאלין בגווה, וכדין נבעין מייא מגווה לקבלא מיין דדכורא, וכלא אתעביד תיאובתא חדא, (ס״א וצבורא חדא) וצרורא חדא, וקשורא חדא, ודא הוא רעוא דכלא, וטיולא דמטייל קב״ה בנשמתהון דצדיקיא. תא חזי כל אינון תולדות דגנתא דעדן, לא נפקין מצדיק, אלא גופן=1 כד עייל בהאי תיבה בחבורא חדא, וכלא גניזין בה, ולבתר מינה נפקין. אוף הכא נח איש צדיק, לא אפיק תולדות למפרי בעלמא, עד דעאל לתיבה ואתכנש כלא בה, והוו גניזין בה, ולבתר מנה נפקו למפרי בעלמא ולאתקיימא בארעא, ואלמלא דנפקו מגו תיבה לא אתקיימו בעלמא, וכלא כגוונא דלעילא, מגו תיבה נפקי לעילא, מגו תיבה נפקי לתתא, דא כגוונא דא, (מגו) והכא אתקיים עלמא ולא מקדמת דנא, דבגיני כך כתיב ונוזלים מתוך בארך, וכתיב ויולד נח שלשה בנים.

(א״ר יהודה וגו׳ ככתוב בדף סב ע״א):

ותשחת הארץ לפני האלהי״ם -- א״ר יהודה, כיון דכתיב ותשחת הארץ, אמאי לפני האלהי״ם, אלא כיון דעבדו חוביהון באתגליא לעיניהון דכלא, כדין לפני האלהי״ם כתיב, רבי יוסי אמר, אנא אפכא אמרית, ותשחת הארץ לפני האלהי״ם, בקדמיתא לפני האלהי״ם, דלא הוו עבדי באתגלייא, לפני האלהי״ם עבדו ולא לפני בני נשא, ולבסוף עבדו באתגליא, הה״ד ותמלא הארץ חמס, דלא הוה אתר בכל ארעא דלא הוה באתגליא, ובגין כך בתרי גווני אמר קרא.

אלה תולדות נח -- רבי אבא אמר, מיומא דעבר אדם על פקודא דמריה, כל בני עלמא דאתילידו לבתר אקרון בני האדם, ולא לשבחא אקרון הכי, אלא כמאן דאמר בנוי דההוא דעבר על פקודא דמריה, כיון דאתא נח, אקרון בני עלמא על שמיה דנח, תולדות נח, לשבחא דקאים לון בעלמא, ולא תולדות דאדם דאעבר לון מעלמא, וגרים מותא לכלהו. א״ל רבי יוסי, אי הכי הא כתיב לבתר, וירד יהו״ה לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם, בני האדם כתיב ולא כתיב בני נח, אמר ליה בגין דאדם (דחטא ד״א, חטא) קמי מריה, טב ליה דלא אברי ולא יכתוב עליה האי קרא, אלא תא חזי כתיב (משלי י א) בן חכם ישמח אב, כד ברא טב כל בני עלמא דכרין ליה לאבוי לטב, וכד איהו ביש כלא דכרין ליה לאבוי לביש, אדם בגין דחטא ועבר על פקודא דמריה, כד אתו אינון דמרדו במריהון, מה כתיב אשר בנו בני האדם, בנוי דאדם קדמאה דמרד במריה ועבר על פקודיה, ובגיני כך אלה תולדות נח, אלה ולא קדמאי, אלה דנפקו, ועאלו גו תיבה, ואפיקו תולדין לעלמין, ולא תולדות אדם דנפק מגנתא דעדן ולא אפיק לון מתמן. תא חזי אילו אפיק אדם תולדות מגנתא דעדן, לא ישתצון לדרי דרין, ולא אתחשך נהורא דסיהרא לעלמין, וכלהו הוו קיימין לעלמין, ואפילו מלאכי עלאי לא קיימי קמייהו, בנהורא וזיוא וחכמתא, כמה דאת אמר בצלם אלהי״ם ברא אותו, אבל כיון

דף סא עמוד א

דגרים חטאה, ונפק איהו מגנתא דעדן, ועבד תולדות לבר, לא אתקיימו בעלמא, ולא הוו כדקא חזי.

א״ר חזקיה, וכי היך יכלין למעבד תולדות תמן, דהא אלמלא לא אתמשיך עליה יצר הרע וחטא, אתקיים איהו בעלמא בלחודוי, ולא יעביד תולדות, כגוונא דא אלמלא דחבו ישראל בעגלא ואמשיכו עלייהו יצר הרע, לא עבדו תולדות לעלמין, ולא ייתון דרין אחרנין לעלמא. א״ל אלמלא לא חטא אדם, לא עביד תולדות כגוונא דא מסטרא דיצה״ר, אבל עביד תולדות מסטרא דרוחא קדישא, דהשתא לא עביד תולדות אלא מסטרא דיצה״ר, ובגין דכל תולדות דבני נשא כלהו מסטרא דיצר הרע, בגין כך לית לון קיום, ואי אפשר לון לאתקיימא, דסטרא אחרא אתערב בהו, (ז״ח ל״ג ואפשר לון בסטרא אחרא). אבל אלמלא לא חטא אדם, ולא אתתרך מגנתא דעדן, הוה עביד תולדות מסטרא דרוח קודשא, דקדישין כמלאכי עלאי, קיימין לדרי דרין כגוונא דלעילא, כיון דחטא ואוליד בנין לבר מגנתא דעדן, ולא זכה לאפקא לון מגנתא, לא אתקיימו אפילו לאשתרשא בעלמא דא, עד דאתא נח דאיהו צדיק, ועאל בתיבה, ומן תיבה נפקו כל דרין דעלמא, ומתמן אתבדרו לכל ארבע רוחי עלמא:

(שייך לקמן ריש דף סב) וירא אלהי״ם את הארץ והנה נשחתה -- אמאי נשחתה, בגין כי השחית כל בשר את דרכו כמה דאתמר.

רבי חייא פתח קרא ואמר, (יונה ג י) וירא אלהי״ם את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה, תא חזי בשעתא דבני נשא זכאן ונטרי פקודי דאורייתא, כדין ארעא אתתקפת, וכל חידו אשתכחת בה, מאי טעמא בגין דשכינתא שריא על ארעא, וכדין כלא עילאי ותתאי בחדוה. וכד בני נשא מחבלן ארחייהו ולא נטרי פקודי אורייתא, וחטאן קמי מאריהון, כדין כביכול דחיין לה לשכינתא מעלמא, ואשתארת ארעא מחבלא, דהא שכינתא אתדחייא ולא שריא עלה, וכדין אתחבלת, מאי טעמא אתחבלת, בגין דשריא רוחא אחרא עלה דמחבלא עלמא, ועל דא אמרינן דישראל יהבי עוז לאלהי״ם, דמקיימין עלמא, אלהי״ם דא שכינתא, ואם ח״ו אי ישראל ישתכחו חייבין, מה כתיב (תהלים נז יב) רומה על השמים אלהי״ם וכו׳, משום דרשת הכינו לפעמי, כפף נפשי בסבת חמס ושנאת חנם, כרו לפני שיחה וגו׳, כגוונא דדור המבול דבגין חמס דהות ביניהון, הוה ביניהון שנאה ודבבו. יכול אף בארעא דישראל כן, והא תנינן ארעא דישראל לא שריא עלה רוחא אחרא ולא ממנא אחרא, בר קב״ה בלחודוי, תא חזי דארעא דישראל הכי הוא, דלא שריא עלה ממנא ולא שליחא אחרא, בר קב״ה בלחודוי, אבל שעתא חדא שריא עלה לחבלא בני נשא, מנלן מדוד, דכתיב (ד״ה א כא ו) וירא דוד את מלאך יהו״ה וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלם, וכדין אתחבלת ארעא.

א״ר אלעזר אפילו בההיא שעתא קב״ה הוה, כתיב הכא מלאך יהו״ה, וכתיב התם (בראשית מח טז) המלאך הגואל אותי, וכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהי״ם, הן לטב והן לביש קב״ה שליט עלה, לטב בגין דלא אתמסרא תחות שאר ממנן, וכל דיירי עלמא יכספון מן עובדייהו, לביש בגין דלא יחדון אינון לשלטאה עלה, ואי תימא (ד״א, ל״ג לא) והא כתיב (איכה א י) כי ראתה גוים באו מקדשה, וחריבו ביתא, ואי לא שלטין אינון ממנן לא אתחרב מקדשא, תא חזי כתיב (שם כא) כי אתה עשית, וכתיב (שם ב יז) עשה יהו״ה אשר זמם. תא חזי כתיב וירא אלהי״ם את הארץ והנה נשחתה,

נשחתה ודאי כמה דאתמר, הכי נמי (יונה ג׳) וירא אלהי״ם את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה, דהא כדין ארעא קראת לעילא, וסלקא בסליקו עלאה, ומקשטא אנפהא כנוקבא דמתקשטא לגבי דכורא, הכי נמי ארעא, דהא גדילת בנין זכאין למלכא, והכא דלא תבו דרא דטופנא, מה כתיב וירא אלהי״ם את הארץ והנה נשחתה וגו׳, כאתתא דאסתאבא ואסתירת אנפהא מבעלה, ובזמנא דאסגיאו חובי בני נשא באתגליא, ארעא שויאת אנפהא כנוקבא דלית לה כסופא מכלא, כמה דאת אמר (ישעיה כד ב) והארץ חנפה תחת יושביה, ועל דא וירא וגו׳ והנה נשחתה ודאי, מאי טעמא בגין כי השחית כל

דף סא עמוד ב

בשר את דרכו על הארץ.

רבי אלעזר אזל לגביה דרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמוי, כיון דחמא ליה, אתקין ליה תופסיתא (ס״א טופסיסא) דקומרא, במטון דקולפא ויתיבו, א״ל חמוי אפשר דשמעת מאבוך, האי דכתיב (איכה ב יז) עשה יהו״ה אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם, א״ל הא אוקמוה חבריא, בצע אמרתו, דבזע פורפירא דיליה, אשר צוה מימי קדם, דהא פורפירא פקיד לה מאינון יומי קדמאי עלאי, וביומא דאתחריב בי מקדשא בזע לה, בגין דהאי פורפירא איהי יקרא דיליה ותיקונא דיליה ובזע ליה.

א״ל, עשה יהו״ה אשר זמם, וכי מלכא חשיב (קודם) לאבאשא לבנוי עד לא ייתון למחטי, א״ל למלכא דהוה ליה מאן יקר, ובכל יומא הוה דחיל עליה דלא יתבר, והוה מסתכל ביה ותקין בעינוי, ליומין אתא בריה וארגיז ליה למלכא, נטל מלכא ההוא מאן יקר ותבר ליה, הה״ד עשה יהו״ה אשר זמם, תא חזי מן יומא דאתבני בי מקדשא, הוה קב״ה מסתכל ביה וחביב עליה סגי, והוה דחיל עלייהו דישראל דיחטון ויחרב בי מקדשא, וכן בכל זמנא דהוה אתי לגבי בי מקדשא, הוה לביש ההוא פורפירא, לבתר דגרמו חובין וארגיזו קמי מלכא אתחרב בי מקדשא, ובזע ההוא פורפירא (ד״א גריס הכי, בזע ההוא פורפירא ואתחרב בי מקדשא), היינו דכתיב עשה יהו״ה אשר זמם בצע אמרתו וגו׳, (האי אמרתו בקדמיתא יתבא בראש אמיר, והא אתעטרו עטרא לרישא, ואילן נאה לפניו, ואיהי מימי קדם ודאי, וכדין עציבו קמיה בבתי בראי ודאי, והן (ישעיה לג ז) אראלם צעקו חוצה).

ויקרא יהו״ה צבאות ביום ההוא וגו׳ (ישעיה כב יב) -- היינו בזמנא דאתחריב בי מקדשא, אבל בזמנא אחרא לית חדוה קמי קב״ה כזמנא דאתאבידו חייבי עלמא ואינון דארגיזו קמיה, הה״ד (משלי יא י) ובאבוד רשעים רנה, וכן בכל דרא ודרא דעביד דינא בחייבי עלמא, חדוה ותושבחא קמי קב״ה, ואי תימא הא תנינן דלית חדוה קמי קב״ה כד איהו עביד דינא בחייביא, אלא תא חזי בשעתא דאתעביד דינא בחייביא חדוון ותושבחן קמיה על דאתאבידו מעלמא, והני מלי כד מטא ההוא זמנא דאוריך לון ולא תאבן לגביה מחובייהו, אבל אי אתעביד בהו דינא עד לא מטא זמנייהו (ועד) דלא אשתלים חובייהו, כמה דאת אמר (בראשית טו טז) כי לא שלם עון האמורי עד הנה, כדין לית חדוה קמיה, ובאיש קמיה על דאתאבידו.

ואי תימא איהו עד לא מטו זמנייהו אמאי עביד בהו דינא, אלא אינון גרמין בישא לגרמייהו, דהא קב״ה לא עביד בהו דינא עד לא מטא זמנייהו, אלא בגין דמשתתפי בהדייהו דישראל לאבאשא לון, ובגין כך עביד בהו דינא, ואוביד לון מעלמא בלא זמנא, ודא הוא דאבאיש קמיה, ובגין כך אטבע מצראי בימא, ואוביד שנאיהון דישראל בימי יהושפט, וכן כלהו, דהא בגיניהון דישראל אתאבידו בלא זמנא, אבל כד אשתלים זמנא דאוריך לון ולא תבו, כדין חדוה ותושבחתא קמיה על דאתאבידו מעלמא, בר בזמנא דאתחריב בי מקדשא, דאע״ג דאשתלים זמנא דלהון דארגיזו קמיה, לא הוה חדוה קמיה, ומההוא זמנא לא הוה חדוה לעילא ותתא:

כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה וגו׳ -- רבי יהודה אמר הני ארבעים יום וארבעים לילה מאי עבידתייהו, אלא ארבעים יום לאלקאה חייבי עלמא, וכתיב (דברים כה ג) ארבעים יכנו לא יוסיף, לקבל ארבע סטרי עלמא, לכל חד עשרה, בגין דבר נש מארבע סטרי עלמא אתברי, ועל דא ומחיתי את כל היקום, ואצטריך ארבעים לאלקאה ולאתמחי עלמא. רבי יצחק הוה שכיח קמיה דרבי שמעון, א״ל האי קרא (דקאמרי) דכתיב ותשחת הארץ

דף סב עמוד א

לפני האלהי״ם, אי בני נשא חטאן ארעא במה, א״ל בגין דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו כמה דאתמר, כגוונא דא (ויקרא יח כה) ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה, אלא ואי תימא אי בני נשא חטאן ארעא במה, אלא עיקרא דארעא בני נשא אינון, ואינון מחבלין ארעא והיא אתחבלת, וקרא אוכח, דכתיב וירא אלהי״ם את הארץ והנה נשחתה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. תא חזי כל חטאוי דבר נש, כלהו חבלותא דיליה תליין בתשובה,

וחטאה דאושיד זרעא על ארעא ומחבלא ארחיה ואפיק זרעא על ארעא, מחבל ליה ומחבל ארעא, ועליה כתיב (ירמיה ב כב) נכתם עונך לפני, וכתיב ביה (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע, בר בתשובה סגי, וכתיב (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהו״ה וימיתהו יהו״ה, והא אתמר. א״ל אמאי דאין קב״ה עלמא במיא, ולא באשא ולא במלה אחרא, א״ל רזא הוא, דהא אינון חבילו ארחייהו, בגין דמיין עלאין ומיין תתאין לא אתחברו כדקא יאות, מה אינון חבילו ארחייהו, כגוונא דא מיין דכורין ונוקבין לא אתחברו, ועל דא אתדנו במיא ומאן אלין מיין עלאין בינה, ומיין תתאין מלכות, ה״א עלאה ה״א תתאה, וכד אינון מחבלין אסתלק י״ו דהוא דכר ואשתאר ה״א ה״א מיין במיין. כמה דאינון חבו, ומיין הוו רתיחן ופשטו משכא מנייהו, כמה דחבילו ארחייהו במיין רתיחן. דינא לקבל דינא, הה״ד נבקעו כל מעינות תהום רבה, דא מיין תתאין, וארובות השמים נפתחו, דא מיין עלאין מיין עלאין ותתאין. רבי חייא ורבי יהודה הוו אזלי בארחא, ומטו לגבי טורין רברבן, ואשכחו ביני טוריא גרמי בני נשא דהוו מאינון בני טופנא, ופסעו תלת מאה פסיען בגרמא חדא, תווהו אמרו היינו דאמרו חברנא דאינון לא הוו מסתפו, מדינא דקב״ה, כמה דכתיב (איוב כא יד) ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו, מה עבדו, הוו סתימין ברגלייהו מבועי תהומא, ומיין נפקין רתיחן ולא יכילו למיקם בהו, עד דהוו נשמטין ונפלי בארעא ומייתין:

ויולד נח שלשה בנים וגו׳, אמר רבי חייא לרבי יהודה, תא ואימא לך מלי דשמענא בהאי, מתל לבר נש דאעיל לנוקבא דמעריא (ד״א איבא דמעהא) בזמנא חדא, ונפקי תרין או תלתא בנין, חד מתפרשא מאחרא באורחוי בעובדוי, דא זכאה ודא חייבא ודא בינוני, אוף הכא נמי תלת קטרי דרוחא אזלין ושטאן ואתכלילן בתלת עלמין. תא חזי נשמתא נפקת ואעיל בין טורי פרודא, ואתחבר רוחא בנשמתא, נחית לתתא אתחבר נפש ברוח, וכלהו (אזלי ד״א נחתין) ומתחברין דא עם דא, א״ר יהודה נפש ורוח כלילן דא עם דא, נשמתא שריא בארחוי דבר נש, (והאי) והיא מדורא טמירא דלא אתיידע אתרה, אתא בר נש לאתדכאה מסייעין ליה בנשמתא קדישא, ודכאן ליה ומקדשין ליה ואקרי קדוש, לא זכה ולא אתי לאתדכאה, תרין דרגין פתחין דאינון נפ״ש ורו״ח ביה, נשמתא קדישא לית ביה, (סיועא דלעילא ודא כפום ארחיה), ולא עוד אלא דאי יסתאב מסאבין ליה, וסיועא דלעילא אעדיו מיניה, מכאן ולהלאה כל חד לפום ארחיה

תוספתא

תוספתא: קטורי רמאי דקסטורי קסטורי (ס״א דההוא סטרא), אנן פתיחן עיינין פתיחן אודנין, קל מן קליא נחית מעילא לתתא, מתבר טורין וטנרין, מאן אינון דחמאן ולא חמאן, אטימין אודנין סתימין עיינין, לא חמאן ולא שמעין, לא ידעין בסכלתנו, חד דכלילא בתרין בגווייהו, דחיין ליה לבר, אינון מתדבקן בין (ס״א ביה) באינון תרי חד, אומנא דאומנא לא שריא (ס״א שוין) בגווייהו, לא עאלין בין ספרי קדישין, כל אינון דאומנא דא לא

דף סב עמוד ב

רבי אבא אמר, בגיהנם אית מדורין על מדורין, תניינין תליתאין עד שבע, והא אוקמוה חברייא, וזכאין אינון צדיקיא דאינון מסתמרין מחובי חייביא, ולא אזלי בארחייהו ולא מסתאבי בהו, וכל מאן דאסתאב כד אזיל להההוא עלמא נחית לגיהנם, ונחית עד מדורא תתאה, ותרין מדורין אינון דסמיכין דא עם דא, שאול ואבדון, מאן דנחית לשאול דיינין ליה תמן ומקבל ענשיה, וסליקו ליה למדורא אחרא עלאה, וכן דרגא בתר דרגא, עד דאינון סלקין ליה, אבל מאן דנחית לאבדון לא סלקין ליה לעלמין, ובגין כך אקרי אבדון דהא אביד הוא מכלא.

תא חזי נח זכאה הוה אתרי בבני דריה, ולא הוו שמעי ליה, עד דקב״ה אייתי עלייהו דינא דגיהנם, מאי דינא דגיהנם אשא ותלגא מייא ואשא, דא צנינא ודא רתיחא, וכלהו בדינא דגיהנם אתדנו ואתאבידו מעלמא, ולבתר אתקיים עלמא כדקא חזי ליה, ועאל נח בתיבה ואעיל בה כל זינא וזינא (ד״א מבריין) דעלמא, ודאי נח עץ עושה פרי הוה, ונפקו מן תיבה כל זייני עלמא כגוונא דלעילא.

תא חזי כד האי עץ עושה פרי אתחבר בעץ פרי, כל אינון זיינין דלעילא, חיוון רברבן וזעירן, וכמה זיינין, וכל חד לזיניה, כמה דאת אמר (תהלים קד כה) חיות קטנות עם גדולות, כגוונא דא נח בתיבה, וכלהו נפקו מן תיבותא, ואתקיים עלמא כגוונא דלעילא, ובגיני כך נח איש האדמה אקרי, נח איש צדיק אקרי, והא אוקמוה.

רבי חייא אמר, תלת מאה שנין עד לא אתי טופנא הוה נח אתרי בהו על עובדיהון, ולא הוו שמעין ליה, עד דקב״ה אשלים זמנא דאוריך לון ואתאבידו מעלמא, תא חזי מה כתיב לעילא, ויהי כי החל האדם לרוב על פני האדמה ובנות יולדו להם, והוו אזלין ערטילאין לעיניהון דכלא, מה כתיב (בראשית ו ב) ויראו בני האלהי״ם את בנות האדם וגו׳, ודא הוה יסודא ועיקרא למיגד בחוביהון, עד דגרים לון לאשתצאה מעלמא, ובגין כך אתמשכאן בתר יצר

הרע ובגזעוי ושרשוי, ודחו מהימנותא קדישא מבינייהו, ואסתאבו (נ״א ואתאבידו) כמה דאתמר, בגין כך קץ כל בשר בא לפני, לאלפא קטיגורייא עלייהו:

ויאמר אלהי״ם לנח קץ כל בשר בא לפני -- [חסר -- עיין השמטות סימן י׳ ובזהר חדש דף לב ע״ב] (אהדרנא למלה קדמאה קץ כל בשר בא לפני, בא לפני ודאי בגין דאינון גרמו) רבי יהודה פתח, (תהלים לט ה) הודיעני יהו״ה קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני, אמר דוד קמי קב״ה, תרין קצין אינון חד לימינא וחד לשמאלא, ואינון תרין אורחין למהך בהו בני נשא להההוא עלמא, קץ לימינא דכתיב (דניאל יב יג) לקץ הימין, וקץ לשמאלא דכתיב (איוב כח ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר, (אבן אופל וצלמות, מאי ולכל תכלית הוא חוקר, מאן הוא חוקר, אלא ההוא קץ לשמאלא דמחשיך אפיהון דברייתא), מאי ולכל תכלית, בזמנא דדינא שריא על עלמא לשיצאה, אבן אופל וצלמות, קץ שם לחשך דא מלאך המות, דא נחש, קץ כל בשר, קץ שם לחשך, דהא מסטרא דהתוכא דדהבא קאתי, ולכל תכלית, בזמנא דדינא שריא על עלמא, הוא חוקר למהוי קטיגוריא לעלמא, לאחשכא אפיהון דברייתא וכו׳.

תוספתא

שריא (נ״א שרייץ) בגווייהו, לא אכתבו בספרי דכרנייא אתמחון מספרא דחיי, כמה דאת אמר (תהלים סט כט) ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו. ווי לון כד יפקון מהאי עלמא, ווי לון (לחייהון) מאן יתבע לון כד יתמסרון בידא דדומה ויתוקדון בנורא דדליק, ולא יפקון מניה בר בריש ירחי ושבתי, כמה דאת אמר (ישעיה סו כג) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר יהו״ה, לבתר כרוזא דבסטר צפון אכריז עלייהו ואמר, (תהלים ט יח) ישובו רשעים לשאולה וגו׳, כמה חבילי טריקין אתכנשו עלייהו, בארבע סטרין אשא מלהטא בגי בן הנם. תלת זמנין ביומא מתפקדן (ס״א מתוקדן), ולא עוד אלא בזמנא דישראל אתיבו בקול רם אמן יהא שמיה רבא מברך, קב״ה אתמלי רחמין וחייס על כלא, ורמיז למלאכא דממנא על תרעי דגיהנם סמריאל שמיה, ותלת מפתחן בידיה, ופתח תלת תרעין דבסטר מדברא, וחמאן נהורא דהאי עלמא, אתא תננא דנורא וסתים אורחין, כדין תלת ממנן דתחות ידייהו תלת מגרופין, מנשבן בידייהו ואתיבו תננא לאתרייהו, ורווחין לון שעתא ופלגות שעתא, ולבתר תייבין לאשייהו, וכן תלת זמנין ביומא, ובכל זמנין דאמרי ישראל אמן יהא שמיה רבא מברך וכו׳, אינון רווחין לון, זכאין אינון צדיקיא דאורחיהון מנהרא בההוא עלמא לכל סטרין, כמה דאת אמר (משלי ד יח) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. [עד כאן לשון התוספתא]

דף סג עמוד א

קץ לימינא כדקאמרן, דכתיב לקץ הימין, א״ל קב״ה לדניאל, ואתה לך לקץ ותנוח, א״ל מנוחה בהאי עלמא או בההוא עלמא, א״ל בההוא עלמא, כמה דאת אמר (ישעיה נז ב) ינוחו על משכבותם, (ותעמוד לגורלך לקץ הימין, אמר ליה לאן אתר, דהא לא ידענא מה יהא עלי בההוא עלמא, א״ל ותנוח) א״ל בזמנא דיקומון מעפרא איקום בינייהו או לאו, א״ל ותעמוד, א״ל הא ידענא די יקומון כתות כתות, מנהון דזכאי קשוט ומנהון דחייבי עלמא, ולא ידענא עם מאן מנהון איקום, א״ל לגורלך, אמר ליה הא אמרת ואת לך לקץ, אית קץ לימינא ואית קץ לשמאלא, ולא ידענא לאן קץ, לקץ הימין או לקץ הימים, א״ל לקץ הימין, אוף הכא דוד א״ל לקב״ה (תהלים ל״ט) הודיעני יהו״ה קצי, מה איהו חולק עדבי, ולא נח דעתיה עד דאתבשר דיהוי לימינא, דכתיב (שם ק״י) שב לימיני.

תא חזי אוף קב״ה א״ל לנח קץ כל בשר בא לפני, מאן איהו, דא קץ דאחשך אפייהו דברייתא, דאיהו קץ כל בשר, בא לפני, מכאן אוליפנא חייבי עלמא מקדימין ליה ומשכן ליה עלייהו לאחשכא לון, דכיון דיהבי ליה רשותא נטיל נשמתא, ולא נטיל עד דיהבי ליה רשותא, ועל דא בא לפני למיטל רשו לאחשכא אפייהו דבני עלמא, ובגיני כך והנני משחיתם את הארץ, ועל דא עשה לך תיבת עצי גופר, בגין לאשתזבא ולא יכיל לשלטאה עלך.

תא חזי תנינן, בזמנא דמותא אית במתא או בעלמא, (נ״א דאתייהיב רשו למלאך המות לחבלא), לא יתחזי בר נש בשוקא, בגין דאית ליה רשות למחבלא לחבלא כלא, בגיני כך א״ל קב״ה בעי לך לאסתמרא ולא תחזי גרמך קמי דמחבלא דלא ישלוט עלך, ואי תימא מאן יהיב הכא מחבלא, דהא מיין הוו ואתגברו, תא חזי לית לך דינא בעלמא או כד אתמחי, או כד אתמסר עלמא בדינא, דלא אשתכח ההוא מחבלא דאזיל בגו אינון דינין דאתעבידו בעלמא, אוף הכי הכא טופנא הוה, ומחבלא אזיל בגו טופנא, ואיהו אקרי הכי, דאתכליל בשמא דא, ועל דא אמר קב״ה לנח לטמרא גרמיה ולא יתחזי בעלמא, ואי תימא האי תיבותא אתחזי בגו האי עלמא, ומחבלא אזיל בגוויה, כל זמנא דלא יתחזי אפי דבר נש קמי מחבלא לא יכיל לשלטאה עליה, מנלן ממצרים, דכתיב (שמות יב כב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, מאי טעמא, בגין דאיהו אשתכח ויכיל הוא לחבלא, ולא אצטריך לאתחזאה קמיה, בגין כך הוה גניז נח וכל אינון דעמיה בתיבותא, ומחבלא לא יכיל עליה לשלטאה עלייהו.

רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא, אערעו בהני טורי דקרדו, חמו רשימין בקיעין בארחא דהוו מן יומי דטופנא, א״ל רבי חייא לרבי יוסי, הני בקיעין דהוו מיומוי דטופנא, וקב״ה שביק לון לדרי דרין בגין דלא יתמחי חוביהון דרשיעיא קמיה, דכך ארחוי דקב״ה לזכאין דעבדין רעותיה, בעי דידכרון להו לעילא ותתא, ולא יתנשי דוכרניהון לדרי דרין לטב, כגוונא דא לרשיעיא דלא עבדין רעותיה, בגין דלא יתנשי חובייהו, ולאדכרא עונשייהו ודוכרניהון לביש לדרי דרין, היינו דכתיב (ירמיה ב כב) נכתם עונך לפני וגו׳.

פתח רבי יוסי ואמר, (ישעיה י ל) צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישה עניה ענתות, האי קרא אוקמוהו חבריא, אבל האי קרא על כנסת ישראל אתמר, צהלי קולך בת גלים, ברתיה דאברהם אבינו, הכי אוקמוה, בת גלים, כדכתיב (שיר ד יב) גל נעול, גלים, אינון נהורין דמתכנשי ואזלי, ועאלין לגווה ומליין לה, כדכתיב (שם יג) שלחיך פרדס רמונים. הקשיבי לישה, כמה דאת אמר (איוב ד יא) ליש אובד מבלי טרף, ליש דכר, לישה נוקבא, אמאי אקרי ליש, אי משום דכתיב (משלי ל ל) ליש גבור בבהמה, או משום דכתיב ליש אובד מבלי טרף, אלא כלא איהו, ליש גבורה תתאה דאתי מגבורה עלאה, ליש אובד מבלי טרף, בשעתא דאינון נחלין מסתלקין ולא עאלין לגווה, כדין אתקרי לישה דאבידת מבלי טרף, דכתיב ליש אובד מבלי

דף סג עמוד ב

טרף, ובני לביא יתפרדו.

ומה דאמר לישה, היינו עניה ענתות, מסכנא דמסכנותא, כמה דאת אמר (ירמיה א א) מן הכהנים אשר בענתות, וכתיב (מלכים א ב כו) ענתות לך על שדך, מאי איריא, אלא כל זמנא דדוד מלכא הוה קיים אסתלק אביתר בעותרא ובכלא, לבתר א״ל שלמה ענתות לך על שדך, אמאי קרי ליה שלמה הכי, אלא אמר ליה ביומך הוה אבא במסכנו, והשתא לך על שדך.

השתא אית לומר, אמאי אקרי אביתר ענתות, אי תימא דהוה מן ענתות, הא תנינן דכתיב (שמואל א כב כ) וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר, והוא מנוב הוה, דהא נוב עיר הכהנים הוה, ואע״פ דאמרו דהיא נוב היא ענתות, אמאי אקרי לה ענתות בגין דנחתת למסכנו, ואתאביד קרתא על ידא דשאול ואתאבידו כהני, אלא ענתות כפר הוה, ולאו היא נוב, ועל דא קרי ליה לאביתר ענתות, בגין דאמר (מ״א ב כו) וכי התענית בכל אשר התענה אבי, ומקרתא דנוב הוה, ועל מסכנו דדוד דהוה ביומוי אקרי ליה הכי.

אמר רבי חייא, במסכנותא הוה עלמא מיומא דעבר אדם על פקודי קב״ה, עד דאתא נח וקריב קרבן ואתיישב עלמא, אמר רבי יוסי לא אתיישב עלמא, ולא נפקא ארעא מזוהמא דנחש, עד דקיימו ישראל על טורא דסיני, ואתאחידו באילנא דחיי, כדין אתיישב עלמא. ואלמלא דהדרו ישראל וחאבו קמי קב״ה, לא הוו מתין לעלמין, דהא אתפסק מנייהו זוהמא דנחש, כיון דחבו, כדין אתברו אינון לוחי קדמאי דהוו בהו חירו דכלא, חירו דההוא נחש דאיהו קץ כל בשר, וכד קמו ליואי לקטלא קטלא, כדין אתער חויא בישא והוה אזיל קמייהו, ולא יכיל לשלטאה בהו בגין דהוו ישראל מזדרזין כולהו בחגירו מזיינן, ולא יכיל ההוא נחש לשלטאה בהו, וכיון דאמר למשה (שמות לג ה) ועתה הורד עדיך מעליך, אתייהיב רשו להאי נחש לשלטאה עלייהו.

תא חזי מה כתיב (שם ג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב, ויתנצלו וינצלו מבעי ליה, אלא ויתנצלו על ידא דאחרא, בגין דאתייהיב רשו לנחש לשלטאה, את עדים מהר חורב, דקבלו מטורא דחורב כד אתייהיב אורייתא לישראל.

אמר רבי חייא נח דהוה צדיק, אמאי לא הוה בטיל מותא מעלמא, אלא בגין דעד לא סלקת זוהמא מעלמא, ועוד דאינון לא הוו מהימנין ביה בקב״ה, וכלהו אחידן בטרפי אילנא לתתא, ומתלבשן ברוח מסאבא, ותו לבתר אוספו למחטי ולמהך בתר יצר הרע כד בקדמיתא, ואורייתא קדישא דאיהי אילנא דחיי אכתי לא נחית לה קב״ה בארעא, ותו דאיהו אמשיך ליה בעלמא לבתר, דכתיב וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה והא אתמר.

עד דהוו אזלי, חמו חד יודאי דהוה אתי, אמר רבי יוסי, האי בר נש יודאי איהו ואתחזי, כד מטא גבייהו שאילו ליה, אמר לון שליחא דמצוה אנא, דהא אנן דיירי בכפר דראמין, ומטי זמנא דחג, ואנן צריכין לולב וזינין דעמיה, ואנא אזיל לקטעא לון למצוה, אזלו כחדא, א״ל ההוא יודאי הני ארבע מינין דלולב דבכלהו אתאן לרצויי עלמא (נ״א על מיא), שמעתון אמאי אנן צריכין לון בחג, א״ל כבר אתערו בהו חברייא, אבל אי מלה חדתא איהו תחות ידך אימא לה, אמר לון ודאי ההוא אתר דאנן דיירי ביה הוא זעיר, וכלהו עסקי באורייתא, ואית עלן צורבא מרבנן רבי יצחק בר יוסי מחוזאה שמיה, **ובכל יומא ויומא אמר לן מלין חדתין באורייתא. ואמר דהא בחג זמנא הוא לשלטאה,** (ישראל שליטין בההוא זמנא, ונקיטנן לולב דמתחזי דאנן נציחנא עלייהו על כל אינון דאקרון המון העם, ולשלטאה עלייהו), (אזי עבר על נפשנו המים הזידונים, ברוך יהו״ה שלא נתננו טרף לשיניהם, וכי אית שינים למים, אלא) (ס״א דכל אינון רברבין) **אינון שאר עמין,**

אינון רברבין ממנן על שאר עמין עכו״ם, ומתברכאן מסטרייהו דישראל, וקרינן לון מים הזידונים, כמה דאת אמר (תהלים קכד ה) המים הזידונים, ובגין לשלטאה עלייהו אתינן ברזא דשמא קדישא, באינון ארבע מינין שבלולב לרצויי ליה לקב״ה, (עלייהו) ולשלטאה

דף סד עמוד א

עלייהו ברזא דשמא קדישא, ולאתערא עלן מיין קדישין, לנסכא על גבי מדבחא.

תו אמר לן, בראש השנה אתערותא קדמאה איהו בעלמא, מאי אתערותא קדמאה, דא בי דינא דלתתא (נ״א דא ר״ה ממש), דאתער למידן עלמא, וקב״ה יתיב על עלמא בדינא ודאין עלמא, ושלטא האי בי דינא למידן עלמא עד יומא דכפורי, דנהרין אנפהא, ולא אשתכח חויא דלטורא בעלמא, דאיהו אתעסק במה דאתיין ליה ההוא שעיר, דאיהו מסטרא דרוח מסאבא כדקא חזי ליה, ובגין דאתעסק בההוא שעיר לא קריב למקדשא, ושעיר דא כההוא שעיר דר״ח דאתעסק ביה, ואנהירו אנפהא דר״ה (נ״א כך בראש השנה), (נ״א אנהירו) (אנפוי דמקדשא), ועל דא ישראל כלהו משכחין רחמי קמי קב״ה, ואתעבר חובייהו.

ורזא חדא אמר לן, ולא אתייהיב רשו לגלאה בר לחסידי קדישין עליונין חכימין, אמר רבי יוסי מאי איהו, אמר לון עד לא בדיקנא בכו, אזלו, לבתר אמר לון, כד סיהרא אתקריבת בשמשא, אתער קב״ה סטרא דצפון, ואחיד בה ברחימו, ומשיך לה לגביה, ודרום אתער מסטרא אחרא, וסיהרא סלקא ומתחברא במזרח, וכדין ינקא מתרין סטרין, ונטילת ברכאן בחשאי, וכדין אתברכא סיהרא ואתמליא, והכא אתקריבת אתתא בבעלה.

כמה דאית רזא דדיוקנא שייפי (נ״א בתיקונא דשייפי) דאדם ותיקונוי, הכי נמי אית (נ״א איהו) רזא דדיוקנא דשייפי נוקבא ותקוני דנוקבא, וכלא פריש בגוון.

כמה דאית לעילא (ד״א מאן) דאחיד בה ואתער לקבלה ברחימו, הכי נמי אית לתתא רזא ותקונא דאדם תתאה אחרא תחות סיהרא, (ד״א ותקונא דנוקבא), כמה דדרועא שמאלא לעילא אחיד בה ואתער לקבלה ברחימו, הכי נמי אית לתתא, (וי העמודים כלהו קיימי שייפין לאתאחדא דא בדא ולאתקשרא דא בדא קשרי מהימנותא סטרא דקדושא, מסטרא דרוח מסאבא דאיהו רזא דנחש לתתא), האי נחש איהו דרועא שמאלא דרוח מסאבא, ואחיד ביה מאן דרכיב ביה, וקרבא לגבי דסיהרא, ומשיך לה בינייהו (נ״א בדביקו) דקוטפא, ואסתאבת.

וכדין ישראל לתתא מקרבין שעיר, וההוא נחש אתמשך אבתריה דההוא שעיר, וסיהרא אתדכיאת, וסלקת לעילא ואתקשרת לעילא לאתברכא, ונהירין אנפהא מה דאתחשכת לתתא. כדין הכא ביומא דכפורי, כיון דההוא חויא בישא אתעסק בההוא שעיר, סיהרא אתפרשת מניה, ואתעסקת (בישראל) לאולפא עלייהו סניגוריא, וסוככת עלייהו כאמא על בנין, וקב״ה בריך לון מלעילא ומחיל לון.

לבתר ישראל כד מטו לחג, מתערי סטרא דימינא לעילא, בגין דיתקשר ביה סיהרא, ויתנהירו אנפהא כדקא חזי, וכדין פלגת (יהב) חולקא דברכאן לכל אינון ממנן דלתתא דיתעסקון בחולקהון, ולא ייתון לינקא ולקרבא בסטרא דחולקהון דישראל, כגוונא דא לתתא, כד שאר עמין מתברכין, כלהון אינון מתעסקין באחסנת חולקהון, ולא הוו אתיין לאתערבא בהדייהו דישראל, ולחמדא חולק אחסנתיהון, ובגין כך ישראל אינון משכין ברכאן לכל אינון ממנן, בגין דיתעסקון בחולקהון, ולא יתערבון בהדייהו, וכד סיהרא אתמלי ברכאן לעילא כדקא יאות, ישראל אתיין וינקין מינה בלחודייהו, ועל דא כתיב (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, מאי עצרת, כתרגומו כנישו, כל מה דכנישו מאינון ברכאן עלאין, לא ינקין מניה עמין אחרנין בר ישראל בלחודייהו, ובגין כך כתיב עצרת תהיה לכם, לכם ולא לשאר עמין, לכם ולא לשאר ממנן, ועל דא אינון מרצין על המים, למיהב לון חולק ברכאן דיתעסקון ביה, ולא יתערבון לבתר בחדוותא דישראל כד ינקין ברכאן עלאין, ועל ההוא יומא כתיב דודי לי ואני לו, דלא אתערב אוחרא בהדן.

למלכא דזמן רחימיה בסעודתא עלאה דעביד ליה ליומא רשימא, הא רחימיה דמלכא ידע דמלכא

דף סד עמוד ב

אתרעי ביה, אמר מלכא השתא אנא בעי למחדי עם רחימאי, ודחילנא דכד אנא בסעודתא עם רחימאי, יעלון כל אינון קסטורי ממנן, ויתיבון עמנא לפתורא למסעד סעודתא דחדוה עם רחימאי, מה עבד אקדים ההוא רחימא קוסטורין דירוקי ובשרא דתורי, ואקריב קמייהו דאינון קסטורי ממנן למיכל, לבתר יתיב מלכא עם רחימיה להיא סעודתא עלאה מכל עדונין דעלמא, ובעוד דאיהו בלחודוי עם מלכא, שאיל ליה כל צרכוי ויהיב ליה, וחדי מלכא עם רחימיה בלחודוי, ולא אתערבין אחרנין בינייהו, כך ישראל עם קב״ה, בגין כך כתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

אמרו רבי יוסי ורבי חייא, קב״ה אתקין אורחא קמן, זכאין אינון דמשתדלי באורייתא, אתו נשקוהו, קרא עליה רבי יוסי (ישעיה נד יג) וכל בניך למודי יהו״ה ורב שלום בניך, כד מטו בי חקל יתיבו, אמר ההוא בר נש, מאי שנא דכתיב (בראשית יט כד) ויהו״ה המטיר על סדום ועל עמורה וגו׳, (נדפס בפקודי רכ״ז ב), ומאי שנא בטופנא דכתיב אלהי״ם אלהי״ם בכל אתר (אמאי), ולא כתיב ויהו״ה (בכלא), אלא תנינן, בכל אתר דכתיב ויהו״ה הוא ובית דינו, אלהי״ם סתם דינא בלחודוי, אלא בסדום אתעביד דינא, ולא לשיצאה עלמא, ובגין כך אתערב איהו בהדי דינא, אבל בטופנא כל עלמא שצי, וכל אינון דאשתכחו (נ״א בלחודוי) בעלמא, ואי תימא (ד״א, דהא) נח ודעמיה (ד״א, אשתזיבו), (נ״א הא) סתים מעינא הוה, דלא אתחזי, ועל דא כל מה דאשתכח בעלמא שצי ליה, ועל דא ויהו״ה באתגליא ולא שצי כלא, אלהי״ם בעי סתימו ובעי לאסתמרא, דהא כלא שצי, ועל דא אלהי״ם בלחודוי הוי.

ורזא דא (תהלים כט י) יהו״ה למבול ישב, מהו ישב, אלמלא קרא כתיב לא יכלינן למימר, ישב בלחודוי דלא אתיא עם דינא, כתיב הכא ישב, וכתיב התם (ויקרא יג מו) בדד ישב, בלחודוי, ובגין דנח הוה סתים מעינא, לבתר כד אתעביד דינא ושצי עלמא ונח רוגזיה, מה כתיב ויזכור אלהי״ם את נח וגו׳, דהא כד שצי עלמא לא אדכר, דסתים מעינא הוה.

ורזא דא אוליפנא, קב״ה סתים וגליא, גליא הוא בי דינא דלתתא, סתים הוא אתר דכל ברכאן נפקי מתמן, ובגין כך כל מלוי דבר נש דאינון בסתימו ברכאן שריין עלוי, וכל דאינון באתגליא ההוא אתר דבי דינא שריא עלוי, בגין דאיהו אתר באתגלייא, וההוא דאקרי רע עין שליט עליה, וכלא הוא ברזא עלאה כגוונא דלעילא, בכה רבי יוסי ואמר, זכאה דרא דרבי שמעון שריא בגויה, דהא זכותא דיליה אזמין לן בטורי מלין עלאין כאלין, (עד כאן), אמר רבי יוסי האי בר נש לאודעא לן מלין אלין קא אתי, ושדריה קב״ה לגבן, כד אתו וסדרו מלין קמיה דרבי שמעון, אמר ודאי שפיר קא אמר. (נדפס פקודי רסח ע״ב)

רבי אלעזר הוה יתיב יומא חד קמיה דרבי שמעון אבוי, א״ל האי קץ כל בשר אתהני מאינון קרבנין דהוו ישראל מקרבין על גבי מדבחא, או לא, א״ל כלא הוו מסתפקי כחדא לעילא ותתא, ותא חזי כהני וליואי וישראל, אינון אקרון אדם, בחבורא דאינון רעותין קדישין דסלקין מגווייהו, ההוא כשבה או אמרא או ההיא בהמה דקרבין, אצטריך עד לא יתקריב על גבי מדבחא, לפרשא עלה כל חטאין וכל רעותין בישין, לאתודאה עלה, וכדין ההיא אתקרי בהמה בכלא, בגו אינון חטאין והרהורין בישין, כגוונא דקרבנא דעזאזל, דכתיב (ויקרא יו כא) והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וגו׳, הכי נמי הכא, וכד סלקא על גבי מדבחא, מטולא על חד תרין, ובגין כך דא סלקא לאתריה, ודא סלקא לאתריה, דא ברזא דאדם ודא ברזא דבהמה, כמה דאת אמר (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יהו״ה.

חביתין וכל שאר מנחות, לאתערא רוחא קדישא, ברעותא דכהני ושירתא דליואי ובצלותא דישראל, ובההוא תננא ושמנא וקמחא דסליק, מתרוון ומסתפקין (ס״א ומתפנקין) (ס״א ומתפשטין)

דף סה עמוד א

כל שאר מארי דדינין, דלא יכלין לשלטאה בההוא דינא דאתמסר לון, וכלא בזמנא חדא, תא חזי כלא אתעביד ברזא דמהימנותא, לאסתפקא דא בדא, ולאסתלקא לעילא מאן דאצטריך עד אין סוף.

אמר רבי שמעון, ארימת ידאי בצלותין לעילא, דכד רעותא עלאה לעילא לעילא, קיימא על ההוא רעותא דלא אתידע, ולא אתפס כלל לעלמין, רישא דסתים יתיר לעילא, וההוא רישא אפיק מאי דאפיק ולא ידיע, ונהיר מאי דנהיר כלא בסתימו.

רעו דמחשבה עלאה למרדף אבתריה ולאתנהרא מניה, חד פריסו אתפריס, ומגו ההוא פריסא ברדיפו דההיא מחשבה עלאה, מטי ולא מטי עד ההוא פריסא, נהיר מאי דנהיר, וכדין (ס״א ההוא) איהו מחשבה עלאה, נהיר בנהירו (בסתימו), סתים דלא ידיע, וההוא מחשבה לא ידע.

כדין בטש האי נהירו דמחשבה דלא אתיידע בנהירו דפרסא דקיימא, דנהיר ממה דלא ידיע ולא אתיידע ולא אתגליא, וכדין (נ״א האי) דא נהירו דמחשבה דלא אתיידע, בטש בנהירו דפריסא ונהרין כחדא.

ואתעבידו תשע היכלין, והיכלין לאו אינון נהורין, ולאו אינון רוחין, ולאו אינון נשמתין, ולא אית (איהו) מאן דקיימא בהו, רעותא דכל תשע נהורין, דקיימי כלהו במחשבה, דאיהו חד מנייהו בחושבנא, כלהו למרדף בתרייהו.

בשעתא דקיימי במחשבה ולא מתדבקן ולא אתיידעו, ואלין לא קיימי לא ברעותא, ולא במחשבה עלאה (נ״א עלאין), תפסין בה ולא תפסין, באלין קיימי כל רזי דמהימנותא, וכל אינון נהורין מרזא דמחשבה עלאה (דלתתא ד״א ולתתא), כולהו אקרון אין סוף, עד הכא מטו נהורין ולא מטון, ולא

אתיידעו, לאו הכא רעותא ולא מחשבה, (כדין ד״א כד) נהיר מחשבה, ולא אתיידע (ידיע) ממאן דנהיר, כדין אתלבש ואסתים גו בינה, ונהיר למאן דנהיר, ואעיל דא בדא, עד דאתכלילו כלהו כחדא.

וברזא דקרבנא כד סליק, כלא אתקשר דא בדא ונהיר דא בדא, כדין קיימי כלהו בסליקו, ומחשבה אתעטר באין סוף, ההוא נהירו דאתנהיר מניה מחשבה עלאה, (דלא אתיידע בה כלל), אקרי אין סוף, ומניה אשתכח וקיימא ונהיר למאן דנהיר, ועל דא כלא קאים, זכאה חולקיהון דצדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי.

תא חזי האי קץ כל בשר, כמה דקשורא אשתכח לעילא בחידו, אוף הכי נמי לתתא, בחדוותא ורעותא לאסתפקא כלא לעילא ותתא, ואימא קיימא עלייהו דישראל כדקא יאות, תא חזי בכל רישי ירחא וירחא, כד סיהרא מתחדשא, יהבין ליה להאי קץ כל בשר חולקא חדא יתיר על קרבנין, לאתעסקא ביה וישתמש בחולקיה, ויהא סטרא דישראל בלחודייהו, בגין דיתאחדון במלכיהון, ודא איהו שעיר, בגין דאיהו בחולקא דעשו, דכתיב ביה שעיר (בראשית כז יא) הן עשו אחי איש שעיר, ועל דא איהו אשתמש בחולקיה, וישראל אינון משתמשין בחולקיהון, ובגין כך כתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו.

תא חזי האי קץ כל בשר כל רעותיה לאו איהו אלא בבשרא תדיר, ובגין כך תקונא דבשרא תדיר לגביה, ועל דא אקרי קץ כל בשר, וכד איהו שליט, שליט על גופא ולא על נשמתא, נשמתא סלקא לאתרה, ובשרא אתיהיב לאתר דא, כגוונא דא בקרבנא, דרעותא סלקא לאתר חד, ובשרא לאתר חד, ובר נש דאיהו זכאה, איהו קרבנא ממש לכפרה, ואחרא דלאו איהו זכאה לאו איהו קרבנא, בגין דביה מומא, דכתיב (ויקרא כב כ) כי לא לרצון וגו׳, ועל דא צדיקיא כפרה אינון דעלמא, וקרבנא אינון (עד כאן).

תא חזי ויאמר אלהי״ם לנח קץ כל בשר בא לפני, למיטל רשו לאחשכא אפייהו

דף סה עמוד ב

דבני עלמא, ובגיני כך הנני משחיתם את הארץ, (ועל דא עשה לך תיבת עצי גופר, בגין לאשתזבא בה, ולא יכיל לשלטאה עלך, רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא, אמר חד), כתיב ויעש נח ככל אשר צוהו יהו״ה.

תא חזי (מה) כתיב ונח בן שש מאות שנה וגו׳, וכי אמאי אתא חושבנא דא לממני, אלא אילו לא הוה נח בן שש מאות שנה, לא ייעול לתיבותא ולא יתחבר בהדה, כיון דאשתלים בשש מאות שנה, כדין אתחבר בהדה, ועל דא מן יומא דאשתלים חובייהו דבני עלמא, אורין לון קב״ה עד דאשתלים נח בשש מאות שנה, ואשתלים דרגיה כדקא יאות, והוה צדיק שלים, וכדין עאל לתיבותא, וכלא כגוונא דלעילא. ונח בן שש מאות שנה כמה דאמרן, ובגיני כך לא אתמר כבן שש מאות שנה, (ד״א ל״ג לקביל שית סטרין דעלמא).

תו פתח ואמר, ואני הנני מביא את המבול מים, מאי טעמא הנני, כיון דאמר ואני, אלא אני אנכי (נ״א הנני) כלא מלה חדא היא, תא חזי בכל אתר אני אתעביד גופא לנשמתא ודאי, דמקבלא ממה דלעילא, ובגין כך אתרמיז באת קיימא, דכתיב אני הנה בריתי אתך, אני דקיימא באתגליא מזומנת למנדע, אני כרסיא למה דלעילא, אני דעבידנא נוקמין לדרי דרין, ואני כליל דכר ונוקבא כחדא, לבתר אתרשים בלחודוי, דאזדמן למעבד דינא, הנני מביא את המבול מים, כיון דאמר מביא את המבול, לא ידענא דאיהו מים, אלא את המבול לאסגאה מלאך המות, דאע״ג דמיא הוו (לחבלא בהון), מחבלא הוה אזיל בעלמא לשיצאה באינון מיין.

אני יהו״ה, הכי תנינן נאמן אנא לשלמא אגר טב לצדיקיא ולאתפרעא מרשיעיא, ובגין כך אבטח לון קרא לצדיקיא באני, לשלמא אגר טב דלהון לעלמא דאתי, ואגזים לרשיעיא לאתפרעא מנייהו לעלמא דאתי באני, לשחת כל בשר, כמה דאוקימנא, דדא הוא מחבלא דעלמא, ועל דא כתיב (שמות יב כג) ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף, ודא הוא לשחת כל בשר, מסטרא דקץ כל בשר בא לפני, דהא כיון דמטא זמנא דאוריך לון קב״ה (ד״א ואוריך לון) עד דאשלים נח לשש מאות שנה, כדין לשחת כל בשר, אמר הכי אוליפנא משמיה דרבי יצחק (ס״א בר רבי יוסי מחוזאה), דאמר לן (נ״א האי דאמרי לכון).

פתח ואמר, (ישעיה לח יא) אמרתי לא אראה יה, יה בארץ החיים, לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל, אמרתי לא אראה יה, כמה אטימין אינון בני נשא, דלא ידעין ולא משגיחין במלי דאורייתא, אלא מסתכלי במלוי דעלמא, ואתנשי מנייהו רוחא דחכמתא, דכד בר נש אסתלק מהאי עלמא, ויהיב חושבנא למאריה מכל מה דעבד בהאי עלמא, בעוד דאיהו קאים רוחא וגופא כחדא, וחמי מה דחמי, עד דאזיל להההוא עלמא, פגע ליה לאדם הראשון יתיב

לתרעא דגנתא דעדן, למחמי כל אינון דנטרו פקודי דמאריהון וחדי בהו, וכמה צדיקיא סחרניה דאדם, אינון דאתמנעו מארחא דגיהנם, וסטו לגבי ארחא דגן עדן, ואלין אקרון יושבי חדל, ולא כתיב יושבי חלד, בגין דלא הוו כמו חולדה דגררא ומנחא, ולא ידעא למאן שבקא, אלא יושבי חדל, כמה דאת אמר (שם ב כב) חדלו לכם מן האדם וגו׳, (אלא יושבי חדל) דאתמנעו לון מארחא דגיהנם, ואתקיפו בהו לאעלא להו בגנתא דעדן.

דבר אחר, יושבי חדל, אינון מאריהון דתשובה, דמנעו גרמייהו מאינון חובין דחייביא, ובגין דאדם הראשון תב בתיובתא קמי מאריה, יתיב (נ״א עם) על אינון דאתמנעו מחוביהון, ואינון בני חדל, כמה דאת אמר (תהלים לט ה) אדעה מה חדל אני, ובגין כך איהו יתיב לתרעא דגנתא דעדן, וחדי בהו בצדיקיא דאתיין בההוא אורחא דגנתא דעדן.

תא חזי מה כתיב, אמרתי לא אראה יה, וכי מאן יכיל למחמי יה, אלא סופא דקרא אוכח, דכתיב יה בארץ החיים, תא חזי, כד סלקין נשמתין לאתר צרורא דחיי, תמן מתהנן בזהרא דאספקלריאה דנהרא, דנהיר

דף סו עמוד א

מאתר עלאה דכלא, ואילו לא מתלבשא נשמתא בזהרא דלבושא אחרא, לא תיכול לאתקרבא למחמי ההוא נהורא.

ורזא דמלה, כמה דיהבי לנשמתא לבושא דמתלבשא ביה למיקם בהאי עלמא, הכי נמי יהבי לה לבושא דזהרא עלאה למיקם ביה בההוא עלמא, ולאסתכלא בגו ההוא אספקלריאה דנהרא, מגו ההוא ארץ החיים, תא חזי משה לא יכיל לקרבא לאסתכלא במה דאסתכל, אלא כד אתלבש בלבושא אחרא, כמה דאת אמר (שמות כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר, ותרגום במציעות עננא, ואתלבש בה כמאן דאתלבש בלבושא, ובג״ד (שם כ יח) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהי״ם, וכתיב (שם כד יח) ויבא משה בתוך הענן וגו׳, ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ויכיל לאסתכלא במה דאסתכל.

כגוונא דא מתלבשין נשמתהון דצדיקיא בההוא עלמא, בלבושא כגוונא דההוא עלמא, דלא יתנהיג אלא בלבושא כגוונא דא, וקיימי לאסתכלא בנהורא דנהיר בההוא ארץ החיים, וזהו יה יה בארץ החיים, דהוה סביר דלא יזכי להההוא נהורא ולההוא אסתכלותא, בגין דנהרא דנגיד פסיק ליה ולא אוליד, לא אביט אדם עוד, דא אדם קדמאה כמה דאתמר, וכל דא למה, בגין דאמר ליה נביאה כי מת אתה בהאי עלמא, ולא תחיה להההוא עלמא, בגין דמאן דלא (הוה) אוליד בנין בהאי עלמא, כד נפיק מניה מתרכין ליה מכל מה דאמרן, ולא שריא למחמי בההוא נהורא דנהיר, (כ״ש וכ״ש שאר עלמא ושאר בני נשא), ומה חזקיהו דהוה ליה זכות אבות ואיהו זכאה צדיקא וחסידא כך, כל שכן מאן דלית ליה זכות אבות, וחטי קמי מאריה, האי לבושא דקאמרן איהו (אינון) מה דאמרו חברייא חלוקא דרבנן דאתלבישו בההוא עלמא, זכאה חולקיהון דצדיקיא, דגניז לון קב״ה כמה טבין ועידונין להההוא עלמא, עלייהו כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהי״ם זולתך יעשה למחכה לו׃

ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ -- רבי יהודה פתח (במדבר כ יג) המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את יהו״ה ויקדש בם, וכי באתר אחרא לא רבו בני ישראל את יהו״ה, מאי שנא הכא דקאמר המה מי מריבה ולא אחרנין, אלא הני מי מריבה הוו ודאי, דיהבו חילא ותוקפא למאריהון דדינא לתתקפא, בגין דאית מיין מתוקין ואית מיין מרירן, אית מיין צלילן ואית מיין עכירן, אית מיין שלם ואית מיין קטטו, ועל דא המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את יהו״ה, דאמשיכו עלייהו למאן דלא אצטריך ואסתאיבו ביה, הה״ד ויקדש בם, א״ל רבי חזקיה, אי הכי מאי ויקדש, ויקדשו מבעי ליה, אלא מלה אסתליקת, ויקדש אתפגם מאן דלא אצטריך, כביכול דאתפגימת סיהרא, ויקדש לאו לשבחא איהו הכא, ואני הנני מביא את המבול, כמה דאוקימנא, לאייתאה מחבלא עלייהו, כמה דאינון אסתאבו ביה.

א״ר יוסי, ווי לון לרשיעיא דלא בעאן לאתבא קמי קב״ה על חוביהון, בעוד דאינון בהאי עלמא, דכד בר נש אתיב ואתנחם על חובוי, קב״ה מחיל ליה, וכל אינון דממתקפין בחובייהו ולא בעו לאתבא קמי קב״ה על (חובוי) חוביהון, לבתר (ינפול) ינפלו לגיהנם, ולא יסקון ליה מתמן לעלמין, תא חזי בגין דאתקיפו לבייהו כל אינון דרא דנח, ובעו לאחזאה חובייהו באתגליא, קב״ה אייתי דינא עלייהו בההוא גוונא, א״ר יצחק ואפילו כד חטי בר נש באתכסיא, קב״ה רחמן, ואי תב בר נש לגביה חפי עליה ומחיל ליה ושביק ליה, ואי לא גלי ליה לעיני כלא, מנלן מסוטה. והכי נמי אתמחון אלין חייביא מארעא באתגלייא, והיך אתמחון, אלא דהוו נפקי מייא והוו רתיחן מן תהומא, וסלקי ואעבר מנייהו משכא, וכיון דאעבר מנייהו משכא, הכי נמי בשרא, ולא אשתארו אלא בגרמייהו לחוד, לקיימא דכתיב וימחו מן הארץ, וכל אינון גרמי אתפרדן דא מן דא, ולא אשתארו כחדא, ומכלא אתעברו מעלמא, רבי יצחק אמר וימחו מן הארץ, מאי וימחו, כמה דאת אמר ימחו מספר חיים, מכאן אוליפנא, דלית לון תחיה לעלמין, ולא יקומון בדינא׃

דף סו עמוד ב

והקימותי את בריתי אתך -- אמר רבי אלעזר, מהכא קיומא דברית לעילא כקיומא דברית לתתא, משמע דכתיב אתך, וא״ר אלעזר, מכאן אוליפנא, דכד זכאין אינון בעלמא, אתקיים עלמא לעילא ותתא, א״ר שמעון, מלה סתים איהו כד אתערותא דדכורא לגבי נוקבא כד איהו מקני לה, תא חזי רזא דמלה, כד צדיקא איהו בעלמא, מיד שכינתא לא אתעדיאת מניה, ותיאובתא דילה ביה, כדין תיאובתא דלעיל לגבה ברחימו, כתיאובתא דדכורא לנוקביה כד איהו מקני לה, ועל דא והקימותי את בריתי אתך, אתער תיאובתא בגינך, כגוונא דא (בראשית יז כא) ואת בריתי אקים את יצחק.

והקימותי את בריתי אתך -- למהוי את בריתי בעלמא, ולבתר ובאת אל התיבה, דאלמלא לאו איהו צדיק (ברית) לא ייעול לתיבותא, דהא לא אתחבר לתיבה בר צדיק, ובגיני כך ובאת אל התיבה והא אתמר, אמר רבי אלעזר, בכל זמנא דבני נשא יתאחדון בברית ולא ישבקון ליה, לית עם ולישן בעלמא דייכול לאבאשא לון, ונח אתקיף בברית דא ונטר ליה, בגיני כך קב״ה נטר ליה (וכל דיליה), וכל בני דריה לא נטרו ליה, בגין כך קב״ה אעבר לון מעלמא, והא אתמר בההוא חובא ממש דאינון חאבו, בההוא גוונא אתמחון מעלמא.

רבי יהודה הוה שכיח קמיה דרבי שמעון, והוו עסקי בהאי קרא, דכתיב (מלכים א יח ל) וירפא את מזבח יהו״ה ההרוס, מאי וירפא, תא חזי בימי אליהו ישראל כלהו שבקו ליה לקב״ה, ושבקו ברית קיימא דלהון, כד אתא אליהו וחמא דקא שבקו בני ישראל האי ברית קיימא, ואעברו מנייהו האי ברית, כיון דחמא אליהו כך, אתא לאתקנא מלה לדוכתיה, כיון דקריב מלה לדוכתיה, אתסי כלא, הדא הוא דכתיב וירפא את מזבח יהו״ה ההרוס, דא ברית קיימא, (ד״א ל״ג, דאתא לאתקנא מזבח יהו״ה ההרוס, ברית קיימא) דהוה שביק מעלמא. וכתיב (שם) ויקח אליהו שתים עשרה אבנים למספר שבטי בני יעקב, דא הוא תקונא דמזבח יהו״ה, אשר היה דבר יהו״ה אליו לאמר ישראל יהיה שמך, מאי טעמא אדכר הכא ישראל, אלא ודאי ישראל יהיה שמך ודאי, לאסתלקא לעילא, ולאתבא ברית קיימא לאתריה, והיינו דכתיב כי עזבו בריתך בני ישראל, ובגין כך את מזבחותים הרסו.

תא חזי כל זמנא דישראל נטרו קיימא קדישא, כדין עבדי קיומא לעילא ותתא, וכד שבקי להאי ברית, כדין לא אשתכח קיום לעילא ותתא, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, ובגין כך וירפא את מזבח יהו״ה ההרוס, וכי רפואה איהו, הכי הוא ודאי, דהא מקיים להההוא אתר דמהימנותא תליא ביה.

תא חזי אוף הכי פנחס, בשעתא דקני לעובדא דזמרי, אתקין להאי ברית באתריה, ובגין כך כתיב (במדבר כה יב) הנני נותן לו את בריתי שלום, וכי ס״ד דבגין פנחס הוה, ומה קטטא הוה ליה לפנחס בהאי ברית, אלא הכא אתקשר מלה בדוכתיה, הנני נותן לו את בריתי, ומה אתן לו שלום, (לאתחברא כל חד בדוכתיה), לאתחברא ברית באתריה, ועל דא הנני נותן לו את בריתי (שלום), ומה (נ״א איהו) שלום, דאיהו אתריה לאתחברא בהדיה מה דאתפרש מניה בחובייהו, בגיניה אתחבר ביה, ועל דא הואיל והוא אתקין מלה בדוכתיה, מכאן ולהלאה והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו וגו׳.

א״ר שמעון, לית לך מלה בעלמא דקב״ה קני לה כמו חובא דברית, כמה דאת אמר (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית, ותא חזי לא אשתלים חובא דדרא דטופנא אלא בגין דחבו בחבילו דארחייהו על ארעא, ואע״ג דהוו מקפחי דא לדא כדכתיב ותמלא הארץ חמס, (וחמס מכלא הוה, ובגין כך) וכתיב כי

דף סז עמוד א

מלאה הארץ חמס מפניהם, מכל מקום, ותשחת הארץ לפני האלהי״ם, והנני משחיתם, מדה כנגד מדה, הנני משחיתם בחובא דחבלותא, ואית דאמרי דלא אשתלים קסטייהו אלא בחובא דחמס, דהוו מקפחין דא לדא, דהוו בישין לשמים ולבריות, תא חזי כמה אינון ממנן מלעילא דאתפקדן על קלי דאינון דמסרי דינא על חבריהון על מה דעבדי לון, ועל דא כתיב כי מלאה הארץ חמס מפניהם, ובגין כך כתיב והנני משחיתם את הארץ:

ויאמר יהו״ה לנח בא אתה וכל ביתך -- א״ר שמעון אמאי בכלהו (ד״א ל״ג אמר) אלהי״ם, והכא יהו״ה, מאי שנא הכא דאתמר יהו״ה שמא עלאה דרחמי, אלא רזא איהו דאוליפנא, לאו אורח ארעא לקבלא אתתא אושפיזא בהדה אלא ברשו דבעלה, אוף הכי (נמי נח) נח בעא לאעלא בתיבותא לאתחברא בהדה, ולאו הוה (ליה) יאות עד דבעלה דתיבה יהב ליה רשו לאעלאה (בהדה), דכתיב בא אתה וכל ביתך אל התיבה, ובגין כך אקרי הכא יהו״ה, בעלה דתיבה, וכדין עאל נח ואתחבר בהדה.

וכן אוליפנא, דלית ליה רשו לאושפיזא למיעאל לביתא אלא ברשו בעלה מאריה דביתא, הה״ד לבתר ויבא נח וגו׳, תא חזי מה כתיב כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, מכאן אוליפנא, דלא יקבל בר נש אושפיזא בביתיה אי איהו חשיד ביה דאיהו חייבא, אלא אי קאים בעינוי לזכאה, דלא חשיד בעינוי כלל, הה״ד בא אתה וכל ביתך אל התיבה, מאי טעמא, בגין כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, ואוליפנא דאי יהיב ליה רשו בלחודוי, ולא יהיב רשו לכל אינון דאתיין עמיה, לא ייעול לון לביתא, הה״ד בא אתה וכל ביתך אל התיבה, לכלא יהיב רשותא למיעל, ומקרא דא אוליפנא רזא דאורחוי דארעא, (ד״א, ל״ג בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו׳).

רבי יהודה פתח, (תהלים כד א) לדוד מזמור ליהו״ה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, הא תנינן לדוד מזמור, דאמר שירתא ולבתר שארת עליה רוח קדישא, מזמור לדוד, דשארת עליה רוח קדישא ולבתר אמר שירתא, ליהו״ה הארץ ומלואה, האי קרא על ארעא דישראל אתמר דאיהי ארעא קדישא, ומלואה דא שכינתא, כמה דאת אמר (ד״ה ב ה יד) כי מלא כבוד יהו״ה את בית יהו״ה, וכתיב (שמות מ לד) וכבוד יהו״ה מלא את המשכן, מאי מלא ולא מילא, אלא מלא ודאי, דאתמליא מכלא, דאתמליא מן שמשא, סיהרא שלים בכל סטרין, מלא מכל טובא דלעילא, כאסקופא דא דאתמליא מכל טובא דעלמא, ועל דא כתיב ליהו״ה הארץ ומלואה, תבל ויושבי בה דא שאר ארעאן.

דבר אחר, ליהו״ה הארץ ומלואה, דא ארעא קדישא עלאה דקב״ה אתרעי בה, ומלואה אלין נשמתהון דצדיקיא, (ד״א, ל״ג דכלהון מליין לה) אתמלייא (ד״א, דאתמלייא) מנייהו, מחילא דעמודא חד דעלמא קיימא עליה, ואי תימא על חד קיימא, תא חזי מה כתיב, (תהלים כד ב) כי הוא על ימים יסדה, כי הוא, מאן הוא, דא קב״ה, כמה דאת אמר (שם ק ב) הוא עשנו, וכתיב (איוב כח כד) כי הוא לקצות הארץ יביט, על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה, אלין שבעה עמודים דקיימא (ארעא) עלייהו, ומליין לה והיא אתמלייא מנייהו, היך אתמליא מנייהו, בשעתא דאסגיאו זכאין בעלמא כדין ארעא דא עבדת פירין ואתמליא מכלא, ובשעתא דאסגיאו חייבין בעלמא, כדין כתיב (שם יד יא) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש, אזלו מים מני ים, דא ארעא קדישא דאמרן דאשתקיא משקיו עלאה, ונהר יחרב ויבש, ההוא עמודא חד דקאים עלה לאתנהרא מניה, ונהר יחרב ויבש, כמה דאת אמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד.

ואמר רבי יהודה, בההוא זמנא דאתאבידו אינון חייבין מעלמא, קב״ה (עציב) (נ״א אסתכל) אשתדל על עלמא, ולא חמא מאן (דקאים) דאגין עלה, ואי תימא הא נח, דהוה ליה לאגנא על (דריה) גרמיה, ולאפקא מניה תולדין לעלמא, הה״ד כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, בדור הזה דייקא.

רבי יוסי

דף סז עמוד ב

אמר, בדור הזה, דא שבחא דיליה, דהוה בההוא דרא חייבא ואשתכח כולי האי איש צדיק תמים, (ודאי ולאו בדרא דיליה אלא), (ס״א ודא די ליה) ואפילו בדרא דמשה, אבל לא הוה יכיל לאגנא על עלמא, בגין דלא אשתכחו עשרה בעלמא, כמה דאת אמר (בראשית יח לב) אולי ימצאון שם עשרה ולא אשתכחו תמן, אוף הכא לא אשתכחו עשרה, אלא הוא ותלת בנוי ונוקבייהו, ולא הוו עשרה.

רבי אלעזר שאיל ליה לרבי שמעון אבוי, הא תנינן בשעתא דעלמא אתמליא חובי בני נשא ודינא נפק, ווי להההוא זכאה דאשתכח בעלמא דאיהו אתפס בחובוי דחייביא בקדמיתא, נח איך אשתזיב דלא אתפס בחובייהו, א״ל הא אתמר דקב״ה בעא לאפקא מניה תולדין לעלמא מגו תיבותא, ותו דהא דינא לא יכלא לשלטאה עלוי, בגין דהוה טמיר וגניז בתיבה ואתכסייא מעינא, ותא חזי כתיב (צפניה ב ג) בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף יהו״ה, ונח בקש צדק ועאל בגווה דתיבותא, ואסתתר ביום אף יהו״ה, ועל דא דינא לא יכיל לשלטאה ולקטרגא ליה, הכא אתרמיז לאינון קדישי עליונין, למנדע ברזא דאתוון קדישין עלאין, הפוכא דאתוון כ״ב, לאתמחי לאינון חייביא, ועל דא וימחו מן הארץ, כתיב בא אתה וכל ביתך.

רבי יצחק פתח, (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה זרוע תפארתו, בוקע מים מפניהם, לעשות לו שם עולם, (נ״א זרוע תפארתו) דא זכותא דאברהם, דאיהו ימינא ממשה תפארת דמשה, ובגין כך בוקע מים מפניהם, דהא זכותא דאברהם בוקע מים איהו, וכל דא למה לעשות לו שם עולם. תא חזי מה בין משה לשאר בני עלמא, בשעתא דא״ל קב״ה למשה (שמות לב י) ועתה הניחה לי וגו׳, ואעשה אותך לגוי גדול וגו׳, מיד אמר משה וכי אשבוק דינהון דישראל בגיני, השתא יימרון כל אינון בני עלמא דאנא קטלית לון לישראל, כמה דעבד נח, דכיון דאמר ליה קב״ה דישזיב ליה בתיבותא, (כמה דאתמר) דכתיב ואני הנני מביא את המבול מים וגו׳, וכתיב ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה, ואני הנני מקים את בריתי וגו׳, ובאת אל התיבה, כיון דאמר ליה דישתזיב הוא ובנוי, לא בעא רחמין על עלמא ואתאבידו, ובגין כך אקרון מי המבול על שמיה, כמה דאת אמר (ישעיה נד ט)

כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח, אמר משה השתא יימרון בני עלמא דאנא קטילת לון, בגין דאמר לי ואעשה אותך לגוי גדול, השתא טב לי דאימות ולא ישתצון ישראל, מיד ויחל משה את פני יהו״ה אלקיו, בעא רחמין עלייהו ואתער רחמי על עלמא.

ואמר רבי יצחק, שירותא דבעא רחמי עלייהו מאי קאמר, למה יהו״ה יחרה אפך בעמך, וכי מלה דא איך אמר לה משה למה, והא עבדו עבודה זרה, כמה דאת אמר עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויאמרו אלה וגו׳, ומשה אמר למה, אלא הכי אוליפנא, מאן דמרצה לאחרא לא בעי למעבד ההוא חובא (דאיהו) רב, אלא יזעיר ליה קמיה, ולבתר יסגי ליה קמיה אחרא (ד״א ל״ג חייבא), דכתיב אתם חטאתם חטאה גדולה, ולא שביק ליה לקב״ה, עד דמסר גרמיה למותא, דכתיב ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, וקב״ה מחיל לון, דכתיב וינחם יהו״ה על הרעה וגו׳, ונח לא עבד כן, אלא בעא לאשתזבא, ושביק כל עלמא.

ובכל זמנא דדינא שריא על עלמא, רוח קודשא אמר, ווי דלא אשתכח כמשה, דכתיב ויזכור (ימי עולם משה עמו וגו׳), (ישעיה סג יא) איה המעלם מים וגו׳, דכתיב (שמות יד טו) ויאמר יהו״ה אל משה מה תצעק אלי, דהא איהו בצלותא סליק לון מן ימא, ובגין דשוי גרמיה בצלותא עלייהו דישראל בימא, אקרי (על שמיה) המעלם מים, דאיהו אסיק לון מן ימא, איה השם בקרבו את רוח קדשו, דא איהו משה דאשרי

דף סח עמוד א

שכינתא ביניהו דישראל, מוליכם בתהומות, כד אתבקעו מיא ואזלו בגו תהומי ביבשתא, דגלידו מיא, (וכלא אתמר על משה), (נ״א ועל דא אקרי משה עמו) בגין דאמסר גרמיה על ישראל.

אמר רבי יהודה, אף על גב דזכאה הוה נח, לאו איהו כדאי (בגין) דקב״ה יגין על עלמא בגיניה, תא חזי, משה לא תלה מלה בזכותיה אלא בזכות אבהן קדמאי, אבל נח לא הוה ליה במאן דיתלי בזכותא כמשה, אמר רבי יצחק, ועם כל דא כיון דאמר ליה קב״ה והקימותי את בריתי אתך, הוה ליה למבעי רחמי עלייהו, וקרבנא דאקריב לבתר, דיקריב ליה מן קדמת דנא, דלמא ישכך רוגזא מעלמא, אמר רבי יהודה, מאי הוה ליה למעבד, דהא חייבי עלמא הוו מרגיזין קמי קב״ה ואיהו יקריב קרבנא, אלא ודאי נח דחיל על גרמיה הוה, בגין דלא יערע ביה מותא בגו חייבי עלמא, דהוה חמי עובדיהון בישא כל יומא, והיך מרגזן קמי קב״ה כל יומא.

רבי (אלעזר פתח) יצחק אמר, כל זמנא דחייבי עלמא אסגיאו, זכאה דאשתכח ביניהו הוא אתפס בקדמיתא, דכתיב (יחזקאל ט ו) וממקדשי תחלו, ותנינן אל תקרי ממקדשי, אלא ממקודשי, ונח היך שזיב ליה קב״ה בין כל אינון חייביא, אלא בגין דיפקון מניה תולדין בעלמא, דהוה צדיק כדקא יאות, ותו דאיהו אתרי בהו כל יומא ויומא ולא קבילו מניה, וקיים בנפשיה קרא דכתיב (שם ג יט) ואתה כי הזהרת רשע וגו׳, וכתיב ואתה את נפשך הצלת, מכאן כל מאן דאזהר לחייבא אע״ג דלא קביל מניה, הוא שזיב ליה לגרמיה, וההוא חייבא אתפס בחוביה, ועד כמה יזהר ליה, עד דימחי ליה, הא אוקמוה חבריא.

רבי יוסי הוה שכיח קמיה דרבי שמעון יומא חד, א״ל מאי חמא קב״ה לשיצאה כל חיות ברא ועוף שמיא עמהון דחייביא, אי בני נשא חטאן בעירי ועופי שמיא ושאר בריין מה חטו, א״ל בגין דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, כלהו הוו מחבלי ארחייהו, שבקי זיניהו ודבקו בזינא אחרא, תא חזי אינון חייבי עלמא גרמו הכי לכל בריין, ובעון (לאשכחא) לאכחשא עובדא דבראשית, ואינון גרמו לכל בריין לחבלא אורחייהו כמה דאינון מחבלן, אמר קב״ה אתון בעיתו (לאשכחא) לאכחשא עובדי ידי, אנא אשלים רעותא דלכון, ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה, אהדר עלמא למיין כמה דהוה בקדמיתא מיין במיין, והא אתמר, מכאן ולהלאה אעביד בריין אחרנין בעלמא כדקא יאות:

ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו -- רבי חייא פתח ואמר, (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהו״ה, כמה אינון בני נשא אטימין לבא סתימין עיינין, דלא משגיחין ולא ידעין ביקרא דמאריהון, דכתיב ביה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, היך בעון בני נשא לאסתתרא מחובייהו, ואמרי מי רואנו ומי יודענו, וכתיב (ישעיה כט טו) והיה במחשך מעשיהם, לאן יתטמרון מקמיה, למלכא דבנה פלטרין, ועבד תחות ארעא טמירין פצירין, ליומין מרדו בני פלטרין במלכא, אסחר (אצער) עלייהו מלכא בגייסוי, מה עבדו עאלו וטמירו גרמייהו תחות נוקבי פסירין, אמר מלכא אנא עבדית לון, ומקמאי אתון בעאן לאתטמרא, הה״ד אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהו״ה, אנא הוא דעבדית נוקבי פסירין, ועבדית חשוכא ונהורא, ואתון היך יכלין לאתטמרא מקמאי.

תא חזי כד בר נש חטי קמי מאריה, ואמשיך גרמיה לאתכסיא, קב״ה עביד ביה דינא באתגליא, וכד בר נש אדכי גרמיה, קב״ה בעי לאסתרא ליה דלא יתחזי ביום אף יהו״ה, דודאי אבעי ליה לאיניש

דף סח עמוד ב

דלא יתחזי קמי מחבלא כד שריא על עלמא, דלא יסתכל ביה, דהא כל אינון דיתחזון קמיה אית ליה רשו לחבלא, והיינו דקאמר רבי שמעון, כל בר נש דעיניה בישא, עינא דמחבלא שריא עלוי, ואיהו מחבלא דעלמא אקרי, ולבעי ליה לאיניש לאסתמרא מניה, ולא לאתקרבא בהדיה דלא יתזק (קמיה), ואסיר למקרב בהדיה באתגליא, ומשום הכי מאיש רע עין בעי לאסתמרא מניה, מקמי מלאך המות על אחת כמה וכמה.

(ועל דא) מה כתיב בבלעם, (במדבר כד ד) ונאם הגבר שתום העין, דעינא בישא הוה ליה, ובכל אתר דהוה מסתכל ביה הוה אמשיך עליה רוח מחבלא, ובגין כך הוה בעי לאסתכלא בהו בישראל בגין דישצי בכל אתר דעיניה הוה מסתכל, מה כתיב וישא בלעם את עיניו, דזקיף עינא חד ומאיך עינא חד, בגין לאסתכלא בהו בישראל בעינא בישא, תא חזי מה כתיב וירא את ישראל שוכן לשבטיו, חמא דשכינתא חפיא עלייהו ורביעא עלייהו, מתתקנא בתריסר שבטין תחותה, ולא יכיל לשלטאה עלייהו עיניה, אמר איך איכול להון, דהא רוחא קדישא עלאה רביעא עלייהו וחפת לון בגדפהא, הה״ד כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו מעלייהו, בגין דיתגליין ותשלוט עינא עלייהו, ועל דא קב״ה בעא לחפיא לנח לאסתרא מעינא, דלא יכול רוח מסאבא לשלטאה עליה, בגין דלא יתחבל והא אתמר. ויבא נח, כמה דאתמר לאסתרא מעינא, מפני מי המבול, (דהא) דמיין דחקו ליה, אמר רבי יוסי, חמא מלאך המות דהוה אתי (ד״א, ל״ג לגביה) ובגין כך עאל לתיבותא, ואסתמר בה תריסר ירחי (שתא), ואמאי תריסר ירחין, פליגי בה רבי יצחק ורבי יהודה, חד אמר י״ב ירחין דכך איהו דינא דחייביא, וחד אמר לאשלמא צדיק (נ״א צריך) דרגין תריסר, ושאר דרגין דאתחזי לאפקא מן תיבה.

רבי יהודה אמר, שיתא ירחי אינון במיא, ושיתא ירחי באשא, והא הכא מייא הוו אמאי תריסר ירחי, אמר (ליה) רבי יוסי בתרי דינין דגיהנם אתדנו, במיא ואשא, במיא דמיין דנחתו עלייהו מלעילא הוו צנינין כתלגא, באשא דמיין דנפקי מתתא הוו רתיחן כאשא, ועל דא בדינא דגיהנם אתדנו באשא ומייא, (ובגין כך תריסר ירחי הוו, דאמר ר״א דינא דחייביא בגיהנם תריסר ירחי הוו והא אוקמוה, ועל דא כל אינון חייבי עלמא אתדנו בתרין דינין אלין במיא ואשא), עד דאשתציאו מעלמא, ונח הוה מסתתר בתיבותא ואתכסי מעינא, ומחבלא לא קריב לגביה, ותיבותא איהי הוה שטיא על אנפי מיא, כמה דאת אמר וישאו את התיבה ותרם מעל הארץ. ארבעים יום לקו, דכתיב ויהי המבול ארבעים יום על הארץ וגו׳, וכל שאר זמנא אתמחון מעלמא, הה״ד וימחו מן הארץ, ווי לון לאינון חייביא דהא לא יקומון לאחייא בעלמא ולמיקם בדינא, הה״ד וימחו, כמה דאת אמר (תהלים ט ו) שמם מחית לעולם ועד, דאפילו למיקם בדינא לא יקומון:

וישאו את התיבה ותרם מעל הארץ -- רבי אבא פתח, (שם נז ו) רומה על השמים אלהי״ם על כל הארץ כבודך, ווי לון לחייביא דאינון חטאן ומרגיזין למאריהון בכל יומא, ובחובייהו דחיין לה לשכינתא מארעא, וגרמין דתסתלק מעלמא, דשכינתא אקרי אלהי״ם, ועלה כתיב רומה על השמים אלהי״ם, תא חזי מה כתיב, וישאו את התיבה, דדחיין לה לבר, ותרם מעל הארץ, דלא שרייא בעלמא ואסתלקת מנה, וכד אסתלקת מעלמא, הא לית מאן דישגח בעלמא, ודינא שלטא (בדינא) כדין עלוי, וכד יתמחון חייבי עלמא ויסתלקון מניה (דעלמא), שכינתא אהדרת מדורה בעלמא, א״ל רבי ייסא, אי הכי הא ארעא דישראל דאתמחון חייביא דהוו בההוא זמנא, אמאי לא אהדרת שכינתא לאתרה כדבקדמיתא, א״ל בגין דלא אשתארו בה שאר זכאי עלמא, אלא (אבל) בכל אתר דאזלו נחתת ושויאת

דף סט עמוד א

מדורה עמהון, ומה בארעא נוכראה אחרא לא אתפרשא מנייהו, כל שכן אי אשתארו בארעא קדישא. והא אתמר, בכל חובין דחייבי עלמא דחיין לה לשכינתא, חד מנייהו מאן דמחבל אורחיה על ארעא כדאמרן, ובגין כך לא חמי אנפי שכינתא, ולא עאל בפלטרין, ועל דא כתיב באלין וימחו מן הארץ, אתמחון מן כלא.

תא חזי בההוא זמנא דזמין קב״ה לאחייאה מתייא, כל אינון מתין דישתכחון לבר בשאר ארעין נוכראין, קב״ה יברא לון גופייהו (נ״א יוקים לון בגופייהו) כדקא חזי, דהא גרמא חד דאשתאר ביה בבר נש תחות ארעא, ההוא גרמא יתעביד כחמירא בעיסה, ועליה יבני קב״ה כל גופא, ולא יהיב לון קב״ה נשמתין אלא בארעא דישראל, דכתיב (יחזקאל לז יב) הנה אני פותח את קברותיכם, והעליתי אתכם מקברותיכם עמי, והבאתי אתכם אל אדמת ישראל, דיתגלגלון תחות ארעא, ולבתר מה כתיב ונתתי רוחי בכם וחייתם וגו׳, דהא בארעא דישראל יקבלון נשמתין כל אינון בני עלמא. בר אלין

דאסתאבו וסאיבו ארעא, דבאלין כתיב וימחו מן הארץ, מן הארץ דייקא, ואע״ג דאקשו ואפליגו קדמאי על דא, וימחו כמה דאת אמר (תהלים סט כט) ימחו מספר חיים, א״ל רבי שמעון, ודאי לית לון חולקא בעלמא דאתי, דכתיב וימחו מן הארץ, וכתיב (ישעיה ס כא) לעולם יירשו ארץ, אבל יקומון בדין, ועלייהו כתיב (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו, אלה לחיי עולם, ואלה לחרפות לדראון עולם, ופלוגתא בהא, אבל כלא כמה דאוקמוה חברייא:

וימח את כל היקום אשר על פני האדמה -- רבי אבא אמר, (את כל) לאכללא כל אינון שליטין דשלטין ממנן על ארעא, ודא הוא היקום אשר על פני האדמה, דכד עביד קב״ה דינא בבני עלמא, אעבר לאינון שליטין דממנן עלייהו בקדמיתא, ולבתר לאינון דיתבי תחות גדפייהו, דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהו״ה על צבא המרום במרום, ולבתר ועל מלכי האדמה על האדמה, והיך מתעברן קמיה, אלא אעבר לון בנורא דדליק, הה״ד (דברים ד כד) כי יהו״ה אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא, אשא (הוא) דאכיל אשא, ההוא יקום דעלייהו (נ״א מעבר) באשא, ואינון דיתבי תחותייהו במיא, ובגיני כך וימח את כל היקום אשר על פני האדמה, ולבתר מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים, וימחו מן הארץ כל אלין דלתתא, וישאר אך נח, אך למעוטי דלא אשתארו בעלמא בר נח ודעמיה בתיבותא, רבי יוסי אומר, חגיר הוה דאכיש ליה אריא והא אוקמוה:

ויזכור אלהי״ם את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה -- רבי חייא פתח, (משלי כב ב) עושר ראה רעה ונסתר, האי קרא אתמר על נח דעאל לתיבותא ואסתתר בה, ועאל לגו תיבותא בזמנא דמייא דחקו ליה, והא אתמר דעד לא עאל לתיבותא חמא ליה למלאך המות דאזיל בינייהו ואסחר לון, כיון דחמא ליה עאל לתיבה ואסתתר בגוה, הה״ד עושר ראה רעה ונסתר, ראה רעה דא מלאך המות ונסתר מקמיה, הה״ד מפני מי המבול.

רבי יוסי אמר, עושר ראה רעה ונסתר, (ויסתר לא כתיב) אהדר על מה דאתמר, בזמנא דמותא שריא בעלמא בר נש חכים יסתר ולא יקום לבר ולא יתחזי קמי מחבלא, בגין דכיון דאתייהיב ליה רשו יחבל כל אינון דישתכחון קמיה ויעברון קמיה באתגלייא, וסופא דקרא ופתאים עברו ונענשו, עברין קמיה ואתחזיין קמיה ונענשו, דבר אחר, עברו, עברו פקודא (דא) (נ״א דמאריהון) ונענשו.

דבר אחר, עושר ראה רעה ונסתר, דא נח, ופתאים עברו ונענשו, אלין בני דריה, (ונענשו) כיון דאסתתר ואשתהי תמן כל ההוא זמנא,

דף סט עמוד ב

לבתר ויזכור אלהי״ם את נח.

א״ר שמעון, (ויזכור אלהי״ם את נח), תא חזי בשעתא דדינא אתעביד, לא כתיב ביה זכירה, כיון דאתעביד (ביה) דינא ואתאבידו חייבי עלמא, כדין כתיב ביה זכירה, דהא כד דינא שריא בעלמא אתחברותא לא אשתכח, ומחבלא שריא על עלמא, כיון דאתעבר דינא ואשתכיך רוגזא תב כלא לאתריה, ובגין כך כתיב הכא ויזכור אלהי״ם את נח, דביה שריא זכור, דנח איש צדיק כתיב ביה.

כתיב (תהלים פט י) אתה מושל בגאות הים, בשוא גליו אתה תשבחם, בשעתא דימא קפיץ בגלגלוי, ותהומי סלקי ונחתי, קב״ה שדר חד חוטא מסטרא דימינא, ומשיך גלגלוי ושכיך זעפיה, ולית מאן דידע ליה. יונה נחת לימא, ואזדמן ליה ההוא נונא ובלע ליה, היך לא נפקת נשמתיה מניה ולא פרחא מיד, אלא בגין דקב״ה שליט בההוא גאותא דימא, וההוא גאותא דימא הוא חד חוטא דשמאלא, דסליק ליה לימא לעילא, וביה אסתלק, ואי לאו ההוא חוטא דמטי ליה מסטרא דימינא, לא סלקא לעלמין, דכד (דכיון) דההוא חוטא נחית לימא וימא אתאחיד בה, כדין מתערין גלגלוי, ושאגן למטרף טרפא, עד דקב״ה אתיב ליה (לון) לאחורא, ותבין לאתרייהו, הה״ד בשוא גליו אתה תשבחם, תשבחם לאינון גלי ימא, תשבחם תתבר לון לאתבא לאתרייהו, דבר אחר, תשבחם ממש, שבחא הוא לון בגין דסלקין בתיאובתא למחמי, מכאן כל מאן דכסיף לאסתכלא ולמנדע אע״ג דלא יכיל, (נ״א ולא יהבי ליה רשותא), שבחא איהו דיליה, וכלא משבחן ליה.

אמר רבי יהודה, נח כד הוה בתיבה דחיל הוה דלא ידכר ליה קב״ה לעלמין, וכיון דאתעביד דינא ואתעברו חייבי עלמא, כדין מה כתיב ויזכור אלהי״ם את נח, רבי אלעזר אמר תא חזי בשעתא דדינא שריא בעלמא, לא ליבעי ליה לאיניש דידכר שמיה לעילא, (קמי דקב״ה בעלמא), דהא אי אדכר שמיה ידכרון חובוי (כלהו), וייתון לאשגחא ביה, מנלן משונמית, דההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה, וקב״ה דאין עלמא, וכדין אמר לה אלישע (מלכים ב ד יג) היש לדבר לך אל המלך, דא קב״ה, דכדין אקרי מלך, מלך הקדוש מלך המשפט, ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת, לא בעינא דידכרון לי וישגחון בי, אלא בתוך עמי, מאן דעייל רישיה בין עמא (כלא), לא ישגחון עליה למידן ליה לביש, בגיני כך אמרה בתוך עמי, תא חזי נח בשעתא דרוגזא שריא

בעלמא לא אדכר, כיון דדינא אתעבר, מה כתיב ויזכור אלהי״ם את נח, השתא אדכר שמיה, דבר אחר, ויזכור אלהי״ם את נח, כמה דאת אמר ואזכור את בריתי.

רבי חזקיה הוה אזיל מקפוטקיא ללוד, פגע ביה רבי ייסא, א״ל תווהנא עלך דאת בלחודך, דהא תנינן דלא יפוק בר נש יחידאי באורחא, א״ל רביא חד אזיל בהדאי ואיהו אתי אבתראי, א״ל ועל דא תווהנא איך אזיל בהדך מאן דלא תשתעי ביה מלי דאורייתא, דהא תנינן כל מאן דאזיל באורחא ולאו עמיה מלי דאורייתא אסתכן בנפשיה, א״ל הכי הוא ודאי, אדהכי מטא ההוא רביא אנת, א״ל מקרתא דלוד, ושמענא דהאי בר נש חכים אזיל תמן, וזמיננא גרמאי לפולחניה ולמיהך בהדיה, א״ל ברי ידעת מלי דאורייתא, א״ל ידענא, דהא אבא הוה אוליף לי בפרשת קרבנות, וארכיננא אודנאי למאי דהוה אמר עם אחי דאיהו קשישא מנאי, א״ל רבי ייסא ברי אימא לי.

פתח ואמר **ויבן נח מזבח ליהו״ה, ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור, ויעל עולות במזבח: ויבן נח מזבח** -- דא איהו מזבח דאקריב ביה אדם קדמאה, נח

דף ע עמוד א

אמאי קריב עולה, דהא עולה לא סלקא אלא בגין הרהורא ורעותא דלבא, ונח במה חב. אלא נח הרהר ואמר הא קב״ה גזר דינא על עלמא דיתחרב, דילמא בגין דשזיב לי כל זכותא פקע לי, ולא ישתאר לי זכו בעלמא, מיד ויבן נח מזבח ליהו״ה. ההוא מזבח דאקריב ביה אדם הראשון הוה, אי הכי אמאי ויבן, אלא בגין דחייבי עלמא גרמו דלא קיימא בדוכתיה, כיון דאתא נח כתיב ביה ויבן.

ויעל עולות -- עלת כתיב, חדא. כתיב (ויקרא א יג) עולה הוא אשה ריח ניחח ליהו״ה, (לעולם עולה סלקא דכר) אי עולה סלקא דכר ולא סלקא נוקבא, דכתיב זכר תמים יקריבנו אמאי כתיב אשה דהא אש בעי לאשתכחא תמן, אלא אע״ג דעולה אתקריב דכר, ולאתריה אתקריב, נוקבא לא בעיא לאתפרשא מניה, אלא בה אתקריב, בגין לחברא דא בדא, דסלקא נוקבא לגבי דכורא לאתחברא כחדא, ואע״ג דאשה לשום אישים. נח אצטריך ליה למקרב עולה, דאיהו באתר דדכורא עבד ליה קב״ה, לאתחברא ולאעלאה בתיבה, ועל דא אקריב עולה, עולה הוא אשה, אש ה׳, דאתחבר (בה) שמאלא בנוקבא, דהא (כל) נוקבא מסטרא דשמאלא קא אתיא, ודכורא מסטרא דימינא, באתדבקותא דא בדא, ובגין כך אקרי (עולה) נוקבא אשה, אשה קטירו דרחימו, דאחיד בה שמאלא לסלקא לה לעילא, ולאתקשרא כחדא, ובגין כך כתיב עולה הוא אשה, קשירו דדכר ונוקבא דא בדא:

וירח יהו״ה את ריח הניחח וכתיב **אשה ריח ניחח** -- אשה, הכי שמענא תננא ואשא מחוברין כחדא, דהא לית תננא בלא אשא, כמה דכתיב (שמות יט יח) והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהו״ה באש, תא חזי אש נפיק מלגיו ואיהו דק, ואחיד במלה אחרא לבר דלאו איהו דק הכי, ואתאחדן דא בדא, וכדין תננא סלקא, מאי טעמא, בגין דאתאחיד אשא במלה דרגיש, וסימניך חוטמא דנפיק ביה תננא מגו אשא. ועל דא כתיב (דברים לג י) ישימו קטורה באפך, בגין דאהדר אשא לאתריה, וחוטמא (אתרגיש) אתכניש בההוא ריחא לגו לגו, עד דאתאחיד כלא ותב לאתריה, ואתקריב כלא לגו מחשבה, ואתעביד רעותא חדא, וכדין ריח ניחח, דנח רוגזא ואתעביד נייחא, דהא תננא אתכניש ועייל וקמיט באשא, ואשא אחיד בתננא, ועיילי תרווייהו לגו לגו, עד דנח רוגזא, וכד אתאחיד (אחיד) כלא דא בדא ונח רוגזא, כדין הוא נייחא וקשירו חד, ואתקרי נייחא, נייחא דרוחא, חדוותא דכלא כחדא, נהירו דבוצינין נהירו דאנפין, ובגין כך כתיב וירח יהו״ה את ריח הניחח, כמאן דארח וכניש כלא לגו אתריה.

אתא רבי ייסא ונשקיה, אמר ומה כל הדין טבא אית תחות ידך ולא ידענא ביה, אמר אהדרנא מן אורחא ונתחבר בהדך, אזלו, אמר רבי חזקיה ארחא דא בהדי שכינתא נהך, דהא מתקנא קמן, אחיד בידא דההוא ינוקא ואזלו, אמרו ליה אימא לן קרא חד מאינון דאמר לך אבוך.

פתח ההוא ינוקא ואמר, (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו, דא הוא תאובתא עלאה, דיפוק (דנפקא) רעותא מפומא (לנשקא), ולא נפיק מחוטמא כד אשא נפקא, דהא כד אתחבר פומא לנשקא, נפיק אשא, ברעותא בנהירו דאנפין בחדוה דכלא, באתדבקותא דנייחא, ובגין כך כי טובים דודיך מיין, מההוא יין, (יין) דמחדי ונהיר אנפין, וחייכין עייניו, ועביד רעותא, ולאו מיין דמשכר, (דשכיר) ועביד רוגזא, ואחשיך אנפין, ולהטאן עייניו, יין דרוגזא.

ועל דא, בגין דחמר דא טב, נהיר אנפין וחדי עייניו ועביד תיאובתא דרחימו, מקריבין ליה כל יומא על גבי מדבחא,

דף ע עמוד ב

שעורא דמאן דשתי ליה חדי ליה ועביד ליה נייחא, דכתיב (במדבר כח ז) ונסכו יין רביעית ההין, ובגין כך כי טובים דודיך מיין, מההוא יין דאתער רחימותא ותיאובתא, וכלא כמה דלתתא, אתער רחימותא דלעילא. תרין שרגין, כד אתדעך נהורא דלעילא, בתננא דסליק מההוא דלתתא אתדליק ההוא דלעילא.

א״ר חזקיה, הכי הוא ודאי, דעלמא עלאה תליא בתתאה ותתאה בעלאה, ומזמנא דאתחריב בי מקדשא, ברכאן לא אשתכחו לעילא ותתא, לאחזאה דדא בדא תליא, אמר רבי יוסי, ברכאן לא אשתכחו, ולווטין אשתכחו, דהא יניקו דכלא בההוא סטרא נפקי, (ד״א, וברכאן לא נפקי), מאי טעמא, בגין דישראל לא שריין בארעא, ולא פלחי פולחנא דאצטריך לאדלקא בוצינין, ולאשתכחא ברכאן, ובגין כך לא משתכחי לעילא ותתא, ועלמא לא יתיב בקיומיה כדקא יאות.

ואמר רבי חזקיה, לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, מאי הוא, א״ר ייסא הכי שמענא מרבי שמעון, דאמר כל זמנא דאשא דלעילא אוסיף לאתתקפא, תננא דאיהו דינא דלתתא אתקיף רוגזא ושצי כלא, בגין דכד נפיק אשא לית ליה פסק (קמיה), עד דישתלים דינא, וכד דינא דלתתא לא אוסיף לאתתקפא בדינא דלעילא, עביד דינא ופסיק ולא ישתלם דינא לשיצאה, ובגין כך כתיב לא אוסיף למיהב תוספת לאתתקפא דינא דלתתא.

אמר ההוא ינוקא, שמענא בגין דכתיב ארורה האדמה בעבורך, דהא בההיא שעתא דאתלטיא ארעא בחובא דאדם, אתייהיב רשו לשלטאה עלה ההוא חויא בישא, דאיהו מחבלא דעלמא ושצי בני עלמא, מההוא יומא דקריב נח קרבנא וארח ליה קב״ה, אתייהיב רשו לארעא לנפקא מתחות ההוא נחש, ונפקא ממסאבו, ועל דא מקריבין ישראל קרבנא לקב״ה, בגין לאנהרא אפי ארעא, א״ר חזקיה יאות הוא, (והיא) והאי הוה תלי עד דקיימו ישראל על טורא דסיני.

א״ר ייסא, קב״ה אזעיר לה לסיהרא, ושלטא ההוא נחש, אבל בגין חובא דאדם אתלטייא, בגין למילט עלמא, ובההוא יומא נפקת ארעא מההיא קללה, וקיימא סיהרא בההיא גריעותא, בר בשעתא דקורבנייא אשתכחו בעלמא, וישראל יתבין על ארעהון.

אמר רבי ייסא להההוא ינוקא, מה שמך, א״ל אבא, א״ל אבא תהא בכלא, בחכמה ובשנין, קרא עליה (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך.

א״ר חזקיה זמין קב״ה לאעברא רוח מסאבא מן עלמא, כמה (ד״א, ל״ג דאתמר) דכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח ומחה יהו״ה אלהי״ם דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יהו״ה דבר, וזמין קב״ה לאנהרא לסיהרא, ולאפקא לה מחשוכא בגין ההוא חויא בישא, כמה דכתיב (שם ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים, מאי אור, ההוא אור דגניז ליה קב״ה בעובדא דבראשית:

ויברך אלהי״ם את נח ואת בניו, ויאמר להם פרו ורבו וגו׳ -- רבי אבא פתח ואמר, (משלי י כב) ברכת יהו״ה היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, ברכת יהו״ה דא שכינתא, דאיהי אתפקדא על ברכאן דעלמא, ומנה נפקי ברכאן לכלא, תא חזי מה כתיב בקדמיתא, ויאמר יהו״ה לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו׳, כמה דאתמר דמאריה דביתא יהב ליה רשו למיעאל, לבתר אתתא אמרה ליה לנפקא, בקדמיתא עאל ברשותא דבעלה, לסוף נפק ברשו דאתתא, מכאן אוליפנא מאריה

דף עא עמוד א

דביתא יעיל, ואתתא תפיק, הה״ד ויאמר אלהי״ם אל נח לאמר צא מן התיבה, דרשו הוה בידהא לאפקא ליה לאושפיזא ולא לאעלאה ליה. כיון דנפק, יהב מתנן לה, בגין דאיהי בביתא וביתא בידהא, ואינון מתנן דיהב לה בגין לאסגאה לה רחימותא בבעלה, מכאן אוליפנא אורח ארעא לאושפיזא, (למיהב בידא דבעלה כד נפיק יהב מתנן לאתתיה, ולא בידה, ובגין כך כיון דיהב ליה מתנן), ועל דא לבתר דיהב לה מתנן, לאסגאה לה רחימותא **בבעלה**, (נ״א כיון דנפק יהב מתנן ונבזבזן בידא דבעלה, למיהב לאתתיה, ולמחדי בה ולאסגאה לה רחימותא בבעלה, הה״ד ויקח מכל וגו׳ ויעל עולות במזבח, אלין מתנן דיהב בידא דבעלה, בגין לאסגאה לה רחימותא בעלמא, ומכאן אוליפנא אורח ארעא לאושפיזא, דיהב מתנן בידא דבעלה לאתתיה, ולא בידהא, ועל דא ויעל עלת במזבח, קורבנא לדכורא, לאסגאה רחימותא בבעלה ברכא ליה), ברכיה, דכתיב ויברך אלהי״ם את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו וגו׳, ובגין כך כתיב (משלי י כב) ברכת יהו״ה היא תעשיר ודאי כמה דאתמר. ולא יוסיף עצב עמה, רזא דכתיב בעצבון תאכלנה, עצבון עציבו ורוגזא בלא נהירו דאנפין, כד אתחשך סיהרא וברכאן לא משתכחי, בעצבון סטרא דרוחא אחרא דאמנע ברכאן מעלמא, ובגין כך ולא יוסיף עצב עמה, ודא הוא רזא דכתיב (בראשית ח כא) לא אוסיף לקלל עוד את האדמה:

ומוראכם וחתכם יהיה -- מכאן ולהלאה יהא לכון דיוקנין דבני נשא, דהא בקדמיתא לא הוו דיוקנין דבני נשא, תא חזי בקדמיתא כתיב (שם ט ו) בצלם אלהי״ם עשה את האדם, וכתיב (שם ה א) בדמות אלהי״ם עשה אותו, כיון דחטו אשתנו דיוקנייהו מההוא דיוקנא עלאה, ואתהפכו אינון למדחל מקמי חיוון ברא, בקדמיתא כל ברייז דעלמא זקפן עיינין וחמאן דיוקנא קדישא עלאה, וזעאן ודחלין מקמיה, כיון דחטו אתהפך דיוקניהו מעינייהו לדיוקנא אחרא, ואתהפך דבני נשא זעין ודחלין מקמי שאר ברייז.

תא חזי כל אינון בני נשא דלא חטאן קמי מאריהון ולא עברין על פקודי אורייתא, זיו דיוקנא דלהון לא אשתני מחיזו דדיוקנא עלאה, וכל ברייז דעלמא זעין ודחלין קמיה, ובשעתא דבני נשא עברין על פתגמי אורייתא, אתחלף דיוקנא דלהון, וכלהו זעין ודחלין מקמי ברייז אחרנין, בגין דאתחלף דיוקנא עלאה, ואתעבר מנייהו, וכדין שלטי בהו חיות ברא, דהא לא חמו בהו ההוא דיוקנא עלאה כדקחזי. ועל כן השתא כיון דעלמא אתחדש כמלקדמין, בריך לון ברכתא דא, ושליט לון על כלא, כמה דאת אמר ובכל דגי הים בידכם נתנו, ואפילו נוני ימא, רבי חייא אמר, בידכם נתנו מקדמת דנא, דכד ברא קב״ה עלמא, מסר כלא בידהון, דכתיב ורדו בדגת הים ובעוף השמים וגו׳.

ויברך אלהי״ם את נח -- רבי חזקיה פתח, (תהלים לב א) לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, האי קרא אוקמוה, אבל קרא דא ברזא דחכמתא אתמר, דהא תנינן בעשרה זיני שבחא שבח דוד לקב״ה, וחד מנייהו משכיל, והוא דרגא חד מאינון עשרה, ודוד אתקין גרמיה עד לא ישרי עלוי האי דרגא, אשרי נשוי פשע, דהא בשעתא דקב״ה אתקיל חובי וזכוון דבני נשא, דההוא (ד״א, כד ההוא) תיקלא דבסטר חובין מסתלקין, ואינון אוחרנין זכיין דאינון בתיקלא אחרא מכריעין לתתא, דא הוא נשוי פשע. כסוי חטאה, בשעתא דדינא שריא בעלמא, דיהא מחפיא דלא ישלוט עלוי מחבלא, כמה דהוה לנח דכסי ליה קב״ה מההוא חטאה דאמשיך עליה אדם על עלמא, דכיון דחטאה דא אנגיד אדם על עלמא, שאר ברייז שלטאן, ובר נש דחיל מנייהו, ועלמא לא אתקין בתקוניה, ובגין כך כד נפק נח מתיבותא, קב״ה ברכיה דכתיב ויברך אלהי״ם את נח ואת בניו וגו׳:

ואתם פרו ורבו (בראשית ט ז) -- בהני ברכאן לא אשתכחו נוקבי, אלא את נח ואת בניו, אבל נוקבי לא אמר קרא, א״ר שמעון ואתם כללא דדכורי

דף עא עמוד ב

ונוקבי כחדא, ותו את נח לאסגאה נוקביה, ואת בניו לאסגאה נוקבי דלהון, ובגין כך כתיב ואתם פרו ורבו למעבד תולדות, מכאן ולהלאה שרצו בארץ, והכא יהיב לון קב״ה שבע פקודי אורייתא, לון ולכל דאתו אבתרייהו, עד דקיימו ישראל בטורא דסיני, ואתייהב לון כל פקודי אורייתא כחדא:

ויאמר אלהי״ם לנח וגו׳, זאת אות הברית אשר אני נותן ביני וביניכם וגו׳, את קשתי נתתי בענן-- נתתי מקדמת דנא.

רבי שמעון פתח: (יחזקאל א כה) **וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא** -- מה כתיב לעילא? **ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי בלכתם**-- אלין ארבע חיוון רברבן עלאין קדישין, דההוא רקיע מתתקנא עלייהו, וכלהו גדפייהו (ד״א, ל״ג פרישן) מתחבראן דא בדא לחפייא גופייהו, ובשעתא דאינון פרשי גדפייהו, אשתמע קל גדפין דכלהו דאמרי שירתא, הה״ד כקול שדי, דלא אשתכיך לעלמין, כמה דכתיב (תהלים ל יג) למען יזמרך כבוד ולא ידום, ומאי אמרי (שם צח ב) הודיע יהו״ה ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו.

קול המולה כקול מחנה, כקול משרייתא קדישא, כד מתחברן כל חילין עילאין לעילא, ומאי אמרי קדוש קדוש קדוש יהו״ה צבאות מלא כל הארץ כבודו, אהדרו לדרום אמרו קדוש, אהדרו לצפון אמרו קדוש, אהדרו למזרח אמרו קדוש, אהדרו למערב אמרו ברוך, והאי רקיע קאים על רישיהון. ובכל אתר דאיהי אזלא אסחרו אפין להההיא סטרא, ואתכלילו אנפין ביה, אסחרו אנפין לארבע זויין, וכלהו מסתחרין לתתא ברבועא דיליה, אתגליפת בארבע אנפין, אנפי אריה, אנפי נשרא, אנפי שור, אנפי אדם, גליף בכלהו אדם, אנפי אריה אדם, אנפי נשר אדם, אנפי שור (ד״א, אדם), כלהו כלילן ביה, ובגין כך כתיב ודמות פניהם פני אדם.

והאי רקיע דאתרבע, כלהו גוונין כלילן ביה, ארבע גוונין אתחזיין ביה, גליפין בארבע ארבע, בארבע גליפין, רשימין טהירין עלאין ותתאין.

כד מתפרשאן גוונין דאינון ארבע, סלקין תריסר, גוון ירוק, גוון סומק, גוון חוור, גוון ספיר, דאתכליל מכל גוונין, הה״ד (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם, כן מראה הנוגה סביב, הוא מראה דמות כבוד יהו״ה, חיזו דכל גוונין, ובגין כך את קשתי נתתי בענן. מאי קשתי, כמה דאתמר ביוסף, דכתיב (בראשית מט כד) ותשב באיתן קשתו, בגין דיוסף צדיק אקרי, ובגין כך קשתו, דא ברית דקשת, דאתכליל בצדיק, דברית דא בדא אתאחיד, ובגין דנח הוה צדיק, קיימא דיליה קשת. ויפוזו, מאי ויפוזו, אנהירו בחמידו דכלא, כמה דאת אמר (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב

ומתוקים, אתנהירו בנהירו עלאה, כד נטר ברית, ובגין כך אקרי יוסף הצדיק. על דא אקרי הקשת ברית, כליל דא בדא, זהרא יקרא עלאה, חיזו דכל חיזו, חיזו כחיזו טמירין (נ״א טמירא), גוונין טמירין, גוונין דלא אתגליין.

ולית רשו לאסתכלא בעינא בקשת, כד אתחזי בעלמא, דלא יתחזי קלנא בשכינתא, וכן גוונין דקשת הוא חיזו סוסטיפא, קטירא כחיזו יקרא עלאה, דלא לאסתכלא, וכיון דארעא חמאת להאי קשת קיימא קדישא, אתקיימת בקיומא, ועל דא והיתה לאות ברית בין אלהי״ם וגו׳, האי דאמרן דאלין תלת גוונין, וחד דאתכליל בינייהו, כלהו רזא חדא, ובגו עננא סלקא לאתחזאה.

וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר (יחזקאל א כה) -- האי היא אבן שתיה, דאיהי נקודה חדא דכל עלמא, וקיימא עלה קדש הקדשים, ומאי היא, כרסייא קדישא עלאה, דאיהי ממנא על אלין ארבע, דמות כסא בארבע סמכין, ודא הוא תורה שבע״פ, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, דא הוא תורה שבכתב, מכאן דתורה שבכתב ישוון

דף עב עמוד א

יתה על תורה שבעל פה, בגין דהאי כרסיא לדא, כמראה אדם דאיהו דיוקנא דיעקב, דאיהו יתיב עלה.

רבי יהודה קם ליליא חד למלעי באורייתא בפלגו ליליא, בבי אושפיזא במתא מחסיא, והוה תמן בביתא חד יודאי, דאתא בתרי קסירי דקטפירא, פתח רבי יהודה ואמר, (בראשית כח כא) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהי״ם, דא היא אבן שתיה דמתמן אשתיל עלמא, ועלה אתבני בי מקדשא, זקף רישיה ההוא יודאי וא״ל, האי מלה איך אפשר, והא אבן שתיה עד לא אתברי עלמא הות, ומינה אשתיל עלמא, ואת אמרת והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, דמשמע דיעקב שוי לה השתא, דכתיב (שם יז) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו, ותו דיעקב בבית אל הוה, והאי אבנא הות בירושלם.

רבי יהודה לא אסחר רישיה לגביה, פתח ואמר (עמוס ד יב) הכון לקראת אלהיך ישראל, וכתיב (דברים כז ט) הסכת ושמע ישראל, מלי דאורייתא בעיין כוונה, ומלין דאורייתא בעאן לאתתקנא בגופא ורעותא כחדא, קם ההוא יודאי ואתלבש, ויתיב לגביה דרבי יהודה, ואמר זכאין אתון צדיקיא דמשתדלי באורייתא יומא ולילי.

א״ל רבי יהודה, השתא דכוונת גרמך אימא מילך, דנתחבר כחדא, דהא מלי דאורייתא בעיין תקונא דגופא ותקונא דלבא, ואי לאו בערסאי שכיבנא, ובלבאי אמרנא מלין, אלא הא תנינן דאפילו חד דיתיב ולעי באורייתא שכינתא אתחברת בהדיה, ומה שכינתא הכא ואנא שכיב בערסאי, ולא עוד אלא דבעיין צחותא. ותו דכל בר נש דקם למלעי באורייתא מפלגו ליליא, כד אתער רוח צפון (בפלגו דליליא), קב״ה אתי לאשתעשע עם צדיקיא בגנתא דעדן, והוא וכל צדיקיא דבגנתא, כלהו צייתין (ליה, וצייתין) לאינון מלין דנפקי מפומיה, ומה קב״ה וכל צדיקיא מתעדנין למשמע מלי דאורייתא בשעתא דא, ואנא אהא שכיב בערסאי, א״ל השתא אימא מילך.

א״ל שאילנא על מה דאמרת בפסוקא דא, (רזא דאבן שתיה דאמרת), והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהי״ם, דדא אבן שתיה, (השתא דציית למלי) היך אפשר, דהא אבן שתיה עד לא אתברי עלמא הות, ומנה אשתיל עלמא, ואת אמרת אשר שמתי, דמשמע דיעקב שוי לה השתא, וכתיב ויקח את האבן אשר שם מראשותיו, ותו דיעקב בבית אל הוה, ואבנא דא הות בירושלם, א״ל כל ארעא דישראל אכפל תחותוי, וההיא אבן תחותיה הות, א״ל אשר שם כתיב, וכתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, א״ל אי ידעת מלה אימא לה.

פתח ואמר: (תהלים יז טו) **אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך** -- דוד מלכא חביבותא ודבקותא דיליה בהאי אבן הוה, ועלה אמר (שם קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, וכד בעא לאסתכלא בחיזו יקרא דמריה, נטל להאי אבן בידיה בקדמיתא ולבתר עייל, בגין דכל מאן דבעי לאתחזאה קמי מריה, לא אעיל אלא בהאי אבן, דכתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקודש, ודוד משבח גרמיה ואמר, אני בצדק אחזה פניך, וכל אשתדלותיה דדוד לאתחזאה בהאי אבן כדקא יאות לגבי דלעילא.

תא חזי אברהם אתקין צלותא דצפרא, ואודע טיבו דמאריה בעלמא, ואתקין ההיא שעתא בתקונהא כדקא יאות, דכתיב (בראשית כב ג) וישכם אברהם בבקר, יצחק אתקין צלותא דמנחה, ואודע בעלמא דאית דין ואית דיין, דיכיל לשזבא ולמידן עלמא, יעקב אתקין צלותא דערבית, ובגין צלותא דא דאתקין מה דלא אתקין בר נש מקדמת דנא כדקא יאות, בגין כך שבח גרמיה ואמר

דף עב עמוד ב

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, דעד ההיא שעתא לא שוי לה אחרא כוותיה, ובגין כך ויקח את האבן אשר שם מראשותיו, וישם אותה מצבה, מאי מצבה דהות נפילה ואוקים לה, ויצוק שמן על ראשה, דהא ביעקב תליא מלתא למעבד יתיר מכל בני עלמא.

אתא רבי יהודה ונשקיה, א״ל וכל האי ידעת (והיך) ואת משתדל בסחורתא ומנח חיי עלמא, א״ל דהוה דחיקא לי שעתא, ואית לי תרין בנין, וקיימין כל יומא בבי רב, ואנא אשתדלנא על מזונייהו, ולמיהב לון אגר למורייהו, בגין דישתדלון באורייתא.

פתח ואמר, (מלכים א ב יב) ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכון מלכותו מאד, מאי שבחא דא, אלא דאתקין אבן שתיה ושוי עלה קדש הקדשים, וכדין ותכון מלכותו מאד, וכתיב (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם, דהא קב״ה תיאובתא דיליה בה תדיר, ומאן דלא אתחזי בה לא אעיל קמי מאריה, ועל דא כתיב וראיתיה לזכור ברית עולם, וראיתיה, מאי וראיתיה, רזא הוא, כמה דאת אמר (יחזקאל ט ד) והתוית תיו על מצחות וגו׳, לאתחזאה עלייהו, ואיכא דאמרי דא רשימו דאת קדישא די בבשרא, אמר רבי יהודה ודאי כלא הוא (ד״א, הכי). אבל האי קשת דאתחזי בעלמא, ברזא עלאה קיימא, וכד יפקון ישראל מן גלותא, זמינא האי קשת לאתקשטא בגוונוי, ככלה דא דמתקשטא לבעלה, א״ל ההוא יודאי, כך אמר לי אבא כד הוה מסתלק מעלמא, (אמר לי) לא תצפי לרגלי דמשיחא, עד דיתחזי האי קשת בעלמא (ד״א, ל״ג בעננא) מתקשטא בגווני נהירין ויתנהיר לעלמא, וכדין צפי ליה למשיח, מנלן, דכתיב וראיתיה לזכור ברית עולם, והשתא דאתחזיא בגוונין חשוכין, מתחזיא לדוכרנא (והיא לזכור) דלא ייתי מבול, אבל בההיא זמנא אתחזייא בגוונין נהירין, ומתקשטא בתקונא ככלה דמתקשטא לבעלה, וכדין לזכור ברית עולם, וידכר קב״ה להאי ברית דאיהי בגלותא, ויקים לה מעפרא, הה״ד (הושע ג ה) ובקשו את יהו״ה אלקיהם ואת דוד מלכם, וכתיב (ירמיה ל יט) ועבדו את יהו״ה אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם, אשר אקים מעפר, כמה דאת אמר (עמוס ט יא) אקים את סכת דוד הנופלת, ועל דא וראיתיה לזכור ברית עולם, לאקמא לה מעפרא, ואמר הכי אבא, דבגין כך אדכר באורייתא פורקנא דישראל ודוכרנא דילה, ודא הוא דכתיב (ישעיה נד ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ, כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך:

ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה -- רבי אלעזר אמר, כיון דכתיב ויהיו בני נח, אמאי אמר היוצאים מן התיבה, וכי בנין אחרנין הוו ליה דלא נפקי מן תיבותא, א״ל רבי אבא, אין, דהא לבתר אולידו בנוי בנין, דכתיב ואלה תולדות שם וגו׳, ואינון לא נפקי מגו תיבותא, ובגין כך כתיב היוצאים מן התיבה שם חם ויפת.

רבי שמעון אמר, אילו הוינא שכיח בעלמא כד יהיב קב״ה ספרא דחנוך בעלמא, וספרא דאדם, אתקיפנא דלא ישתכחון ביני אנשא, בגין דלא חיישו כל חכמאן לאסתכלא בהו, וטען במלין אחרנין, לאפקא מרשו עלאה לרשו אחרא, והשתא הא חכימי עלמא ידעין מלין וסתמין לון, ומתתקפי בפולחנא דמאריהון.

(תוספתא) והאי קרא אשכחנא ברזא דרזין, דכד אתער חדוה דכל חדוון, טמירא סתימא, סבתא דסבתין, אנהיר מניה נהירו דקיק, חדוה דכל חדוון, נהיר לימינא במשח רבות עלאה, ונהיר לשמאלא בחדווה דחמרא טב, נהיר לאמצעיתא בחדווה (ד״א, דארגוונא) דתרין סטרין, רוח אתער, ורוח סלקא ואתייהיב ברוחא, דבקן דא בדא.

תלת עאלין בתלת, מגו תלת נפקא חד ברית, דדבקא בברית, אתעברת רוח דסלקא, מתעברת מניה, כד אתייהיבת בתרין סטרין, אתדבקו רוחא ברוחא

דף עג עמוד א

ומתעבראן מתלת בנין, ונח ותיבה נפקו מנייהו תלתא, כגוונא דתלתא עלאין, ואלין אינון דנפקו מגו תיבותא שם וחם ויפת, שם דבסטר ימינא, חם דבסטר שמאלא, יפת ארגוונא דכליל לון.

וחם הוא אבי כנען, זוהמא דדהבא תחות קסטיפין, אתערותא דרוחא מסאבא דנחש קדמאה, ובגין כך רשים ואמר וחם הוא אבי כנען, דאייתי לווטין על עלמא, ההוא כנען דאתלטיא, ההוא כנען דאחשיך אנפי בריין, ובגין כך (כלהו) לא נפיק מגו כללא דכלהו אלא דא, דכתיב וחם הוא אבי כנען, ההוא דאחשיך עלמא, ולא כתיב בכללא דא ושם הוא אבי כך, או יפת הוא אבי כך, אלא מיד קפץ ואמר וחם הוא אבי כנען ודאי.

ועל דא כד אתא אברהם, מה כתיב (בראשית יב ו) ויעבור אברם בארץ, דעד לא הוה קיומא דאבהן, ולא אתו זרעא דישראל בעלמא, דיפוק שמא דא וייעול שמא עלאה קדישא, כד הוו זכאין ישראל אקרי ארעא על שמא דא ארץ ישראל, כד לא זכו אקרי ארעא על שמא אחרא ארץ כנען, ועל דא כתיב

(שם ט כה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו, דאיהו אייתי לווטין על עלמא, ובנחש מה כתיב (שם ג יד) ארור אתה מכל הבהמה, היינו דכתיב עבד עבדים. ועל דא כתיב שם וחם ויפת, תלת אלין בני נח היוצאים מן התיבה כדקאמרינן.

שלשה אלה בני נח, קיומא דכל עלמא, קיומא דרזא עלאה, ומאלה נפצה כל הארץ, היינו רזא (דא) דתלת גוונין עלאין, דכד ההוא נהר דנגיד ונפיק אשקי לגנתא, בחילא דתלת אלין עלאין, ומתמן אתפרשן גוונין דלתתא, כל חד וחד כליל בחבריה, לאחזאה דיקרא דקב״ה אתפשט לעילא ותתא, ואיהו חד בעלאי ותתאי.

אמר רבי אלעזר, תלת גוונין אלין, בכל אינון דאתיין מסטר דקדושה, ומחיזו דתלת גוונין אלין מתפרשאן לכל אינון דאתיין מסטרא דרוחא אחרא, וכד תסתכל ברזא דדרגין, תשכח היך מתפרשן גוונין לכל אינון סטרין, עד דעיילין לתתא ברזא דאינון שבעה ועשרין צנורין (סטרי) דדשי, דחפיין לתהומי, וכלא ידיעא לחכימין עליונין, זכאה חולקהון דצדיקייא דקב״ה אתרעי ביקריהון, וגלי לון סתרין עלאין דחכמתא, עלייהו כתיב (תהלים כה יד) סוד יהו״ה ליראיו ובריתו להודיעם.

פתח רבי אלעזר ואמר, (ישעיה כה א) **יהו״ה אלקי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן** -- כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא ביקרא דקב״ה ולשבחא ליקריה, בגין דכל מאן דידע לשבחא למאריה כדקא יאות, קב״ה עביד ליה רעותיה, ולא עוד אלא דאסגי ברכאן לעילא ותתא, ועל דא מאן דידע לשבחא ליה למאריה וליחדא שמיה, חביב הוא לעילא וחמיד לתתא, וקב״ה משתבח ביה (נ״א ביקריה), ועליה כתיב (שם מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר׃

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם -- רבי יהודה ורבי יוסי, חד אמר מגן עדן (אתרכבת) אתתרכת, ונציב לה הכא, וחד אמר בארעא הות, ועקר לה ושתל לה, ובההוא יומא עבדת איבין ואניצת לבלבין וענבים, והוה סחיט לה ושתי מן חמרא ורוי.

רבי שמעון אמר, רזא דחכמתא איהו הכא בהאי קרא, כד בעא נח למבדק בההוא חובא דבדק אדם הראשון, לאו לאתדבקא ביה, אלא למנדע ולאתקנא עלמא ולא יכיל, סחט ענבין למבדק בההוא כרם, כיון דמטא להאי, (ד״א, כדין) וישכר ויתגל, ולא הוה ליה חילא למיקם, ובגין כך ויתגל, גלי פרצה דעלמא דהוה סתים, בתוך אהלה כתיב בה״א, ועל דא כתיב ואל תקרב אל פתח ביתה, בתוך

דף עג עמוד ב

אהלה דההוא כרם. כגוונא דא בני אהרן, דתנינן שתויי יין הוו, וכי מאן יהיב לון חמרא בההוא אתר למשתי, אי ס״ד דאינון חציפין הוו דרוו חמרא, לאו הכי, אלא ודאי מההוא חמרא רוו, דכתיב (ויקרא י א) ויקריבו לפני יהו״ה אש זרה, כתיב הכא אש זרה, וכתיב התם (משלי ז ה) לשמרך מאשה זרה, וכלא חד מלה, וכן כגוונא דא וישת מן היין וישכר ויתגל.

ועל דא אתער חם אבי כנען כמה דאתמר, ואתיהיב אתר לכנען לשלטאה, ומאי דהוה הדין צדיק ברזא דברית, סרסו, ותניא דאעבר מיניה ההוא קיומא, ובגין כך אמר ארור, דהא לווטין אתערו בקדמיתא על ידיה בעלמא, (ועל דא ויאמר ארור כנען, דהא לווטין ייתון על עלמא כדקדמיתא), עבד עבדים יהיה, כמה דאת אמר ארור אתה מכל הבהמה וגו׳, כלא יתתקן לזמנא דאתי והוא לא יתתקן, וכלא יפקון לחירו והוא לא יפוק, ורזא איהו לאינון דידעי ארחוי ושבילי דאורייתא.

פתח ואמר (תהלים נא ה) כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד, כמה אית לון לבני נשא לאסתמרא מחובייהו מקמי קב״ה, דהא לבתר דחטא בר נש רשים הוא חוביה לעילא, ולא אתמחק בר בתוקפא דתיובתא סגיא, כמה דאת אמר (ירמיה ב כב) כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני, תא חזי כיון דחב בר נש קמי קב״ה זמנא חדא עביד רשימו, וכד חב ביה זמנא תניינא אתתקף ההוא רשימו יתיר, חב ביה זמנא תליתאה אתפשט ההוא כתמא מסטרא דא לסטרא דא, כדין כתיב נכתם עונך לפני.

תא חזי דוד מלכא כיון דחב קמי קב״ה על עסקא דבת שבע, חשיב דההוא חובא אתרשים עליה לעלמין, מה כתיב (שמואל ב יב יג) גם יהו״ה העביר חטאתך לא תמות, אעבר ההוא רשימו מקמיה.

א״ל רבי אבא, והא תנינן דבת שבע דיליה דדוד מלכא הות מן יומא דאתברי עלמא, אמאי יהבה קב״ה לאוריה החתי מן קדמת דנא, א״ל הכי אורחוי דקב״ה, אע״ג דאתתא אזמינא ליה לבר נש למהוי דיליה, אקדים אחרא ונסיב לה, עד דמטא זמניה דהאי, כיון דמטא זמניה, אתדחייא האי דנסיב לה מקמי האי אחרא דאתי לבתר, ואסתלק מעלמא, וקשי קמי קב״ה לאעברא ליה מעלמא עד לא מטי זמניה, מקמי האי אחרא, ורזא דבת שבע דאתייהיבת

לאוריה החתי (כדאמרן) בקדמיתא, פוק ודוק ותשכח, אמאי אתיהיבת ארעא קדישא לכנען עד לא ייתון ישראל, ותשכח מלה דא, וכלא רזא חדא איהו ומלה חדא.

תא חזי דוד אע״ג דאודי על חוביה ותב בתיובתא, לא אעדי לביה ורעותיה מאינון חובין דחב, ומההוא חובא דבת שבע, בגין דדחיל עלייהו תדיר, דילמא יגרום חד מנייהו ויקטרג עליה בשעתא דסכנה, ובגין כך לא אנשי לון מיניה ומרעותיה.

דבר אחר: **כי פשעי אני אדע** -- כלהו דרגין דתליין בהו חובי בני נשא אני אדע, וחטאתי נגדי תמיד, דא פגימו דסיהרא דלא נפקא מסאובתא, עד דאתא שלמה ואתנהירת באשלמותא, וכדין אתבסם עלמא, ויתיבו ישראל לרחצן, דכתיב (מ״א ה ה) וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ועם כל דא וחטאתי נגדי תמיד, ולא אתפסק מעלמא עד דייתי מלכא משיחא לזמנא דאתי, כמה דאתמר (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ:

הוא היה גבור ציד לפני יהו״ה, על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני יהו״ה -- תא חזי הוא הוה גבר תקיף, לבושוי דאדם הראשון הוה לביש, והוה ידע למיצד צידה דברייתא בהו, אמר רבי אלעזר, נמרוד הוה מפתי לברייתא למיהך בתר פולחן דע״ז, והוה שליט באינון לבושין ונצח בני עלמא, והוה אמר דאיהו שליטא בעלמא, ופלחין ליה בני נשא, ואמאי אקרי שמיה נמרוד, דמרד במלכא עלאה דלעילא, דמרד בעלאי ומרד בתתאי, באינון

דף עד עמוד א

לבושין שליט על כל (ד״א, ל״ג שאר) בני עלמא ומלך בהו, ומרד במאריה ואמר דאיהו שליטא דעלמא, והוי מפתי לברייתא אבתריה, עד דמשך בני נשא למיפק מבתר פולחנא דמארי עלמא, א״ר שמעון, באילין לבושין ידעי בהו חברייא רזא עלאה.

מתניתין

מתניתין: ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים -- רבי שמעון פתח (מ״א ו ז) והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה, ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנתו, והבית בהבנותו, וכי לא הוה בני ליה שלמה וכלהו אומנין דהוו תמן, מהו בהבנותו. אלא כך הוא, כמה דכתיב (שמות כה לא) מקשה תעשה המנורה, אם היא מקשה מהו תעשה, אלא ודאי כלא באת וניסא אתעביד איהו מגרמיה, כיון דשראן למעבד עבידתא, אוליף לאומנין למעבד בה מה דלא הוו ידעין מקדמת דנא, מאי טעמא בגין דברכתא דקב״ה שרא על ידייהו, ועל דא כתיב בהבנותו, איהו אתבני מגרמיה, דהוא אולפא אולפן לאומנין היאך שראן למעבד, ולא אסתלק מעינייהו רשימו דההוא עבידתא ממש, ומסתכלאן ביה ועבדי עד דאתבני כל ביתא. אבן שלמה מסע נבנה, שלמה כתיב חסר יו״ד, אבן שלמה ודאי, מסע, דאתנטיל ואתייא ושריא עלייהו, ואתעביד עבידתא, (מסע דאתנטיל ידן ועביד עבידתא), מסע דאנטיל ידן למעבד דלא מדעתייהו, כתיב הכא מסע, וכתיב התם (במדבר י ב) ולמסע את המחנות, ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע, בגין דשמיר בזע כלא, ולא אשתמע מלה, דלא אצטריכו לשאר מאנין למעבד, וכלא באת וניסא הוה.

אמר רבי שמעון, כמה חביבין אינון מלי דאורייתא, זכאה חולקיה מאן דאתעסק בהו, וידע למיהך (ביה) בארח קשוט, והבית בהבנותו, כד סלקא ברעותא דקב״ה למעבד יקרא ליקריה, סלקא מגו מחשבה רעותא לאתפשטא, ואתפשטת מאתר דאיהי מחשבה סתימא דלא אתיידע, עד דאתפשטת ושרייא לבי גרון, אתר דאיהו נביע תדיר, ברזא דאיהו רוח חיים, וכדין כד אתפשטת ההיא מחשבה ושריא באתר דא, אקרי ההיא מחשבה אלהי״ם חיים, דכתיב (ירמיה י י) הוא אלהי״ם חיים.

עוד בעא לאתפשטא ולאתגליא, מתמן נפקו אשא ורוחא ומיא כלילן כחדא, ונפק יעקב גבר שלים, ואיהו קול חד דנפיק ואשתמע, מהכא מחשבה דהוה סתימא בחשאי אשתמע לאתגליא.

עוד אתפשטת האי מחשבה לאתגליא, ובטש האי קול, ואקיש בשפוון, וכדין נפקא דבור, דאשלים כלא וגלי כלא, אשתמע דכלא איהו ההיא מחשבה סתימא דהות לגו, וכלא חד.

כיון דמטא אתפשטותא דא, ואתעביד דבור בתקיפא דההוא קלא, כדין והבית בהבנותו, כאשר נבנה לא כתיב, אלא בהבנותו, בכל זמנא וזמנא, אבן שלמה כמה דאתמר, וכתיב (שיר ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו, מסע דנפקא מלגו ושריא ונטיל לבר, נפקא מלעילא ושריא ונטיל לתתא.

ומקבות והגרזן כל כלי ברזל -- אלין שאר דרגין תתאין, דכלהו תליין ביה, ולא אשתמעו ולא אתקבלן לגו, כד איהי סלקא לאתאחדא לעילא, ולינקא מתמן, ודא הוא בהבנותו, וכדין כד איהי ינקא, כלהו קיימי בחדוותא וינקין ואתמליין ברכאן, וכדין קיימין עלמין כלהו ברזא חדא ביחודא חד, ולא הוי בהו בכלהו עלמין פרודא, לבתר דנטלי חולקהון כל חד וחד, כלהו מתפשטן ומתפרשן לסטרייהו למה דאתמנן.

תא חזי **ויהי כל הארץ שפה אחת וגו'** -

דף עד עמוד ב

ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם -- רבי חייא פתח, (ישעיה נז ב) והרשעים כים נגרש וגו', וכי אית ים נגרש, אין, דכד ימא נפקא מתקוניה ואזיל (בלא הבלא) בלא חבלא, כדין נגרש ואתתרך מאתריה, כמאן דרוי חמרא ולא יתיב על בורייה, וסלקא ונחתא, מאי טעמא בגין כי השקט לא יוכל, ויגרשו מימיו רפש וטיט, דמפקו מימוי כל ההוא טינא דימא וכל טנופא לשפווותיה. כגוונא דא אינון רשעים, דנפקו מארחא מתתקנא ואזלי כרוי חמרא בלא תקונא, דנפקי מאורח מישר לאורח עקים, מאי טעמא בגין כי השקט לא יוכל, דהא עקימו דארחייהו גרים לון למהך בלא תקונא ובלא שכיכו, ולא עוד אלא דכל רוגזא דידהו בשעתא דאמרי מלה מפומייהו, ההוא מלה רפש וטיט, כלהו מפקי טנופא וגיעולא מפומייהו לבר, עד דמסתאביומסאבי לון:

מתניתין

לבתר מה כתיב **ויהי בנסעם מקדם**-- מההוא קדמאה דעלמא; **וימצאו בקעה בארץ שנער**-- דהא מתמן מתפרשן לכל אינון סטרין, ואיהו ריש מלכו לאתבדרא, ואי תימא הא כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד, ודאי הכי הוא, דכיון דנטלי מתמן הוי פרודא, וכד אינון כנישין תמן לינקאה לא הוי פרודא, וכד נטלין הוי פרודא, דכתיב ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה כמה דאתמר.

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים, דהא כדין עלמא ביסודא ועקרא ושרשא חדא ומהימנותא חדא ביה בקב"ה, מה כתיב ויהי בנסעם מקדם, מקדמאה עקרא דעלמא מהימנותא דכלא, וימצאו בקעה, מציאה אשכחו ונפקו בה מתחות מהימנותא עלאה, (וימצאו), תא חזי נמרוד מה כתיב ביה, ותהי ראשית ממלכתו בבל, דהא מתמן נטל לאתאחדא ברשו אחרא, והכא וימצאו בקעה בארץ שנער, מתמן נטלו בלבייהו לאפקא מרשותא עלאה לרשו אחרא:

סתרי תורה

סתרי תורה: קומטורא דהרמנא ממללן בלשון הקדש, דמלאכי השרת אשתמודען ביה, ולא הוו ממללין בלישן אחרא, בגין כך כתיב ועתה לא יבצר מהם וגו', דאלמלי משתעאן בלישן אחרא דמלאכי עלאי לא הוו אשתמודעאן ביה, גרע חשיבו דאינון חשבין למעבד, בגין דעובדא דשדין לאו איהו אלא ברגעא חדא לחזו בני אנשא ולא יתיר. ודברים אחדים, דהוו ידעין דרגין עלאין כל חד וחד על בורייה, ולא אתחלף להו דרגא, ובגין כך כתיב ודברים אחדים, ובגין כך אתיעטו בעיטא בישא עיטא דחכמתא, דכתיב הבה נבנה לנו עיר ומגדל, כלא ברזא דחכמתא הוא, ובעו לאתקפא בארעא סטרא אחרא, ולמפלח פולחנא דיליה, בגין דהוו ידעין דהא כל דינין בישין מתמן נחתין לעלמא, ובעיין לדחויי דרגא דקודשא. עיר ומגדל, דא חכמתא עלאה (ד"א דהא) הוו ידעי דשמא קדישא לא אתתקף בארעא אלא בעיר ומגדל, עי"ר דכתיב עיר דוד היא ציון וגו', מגד"ל דכתיב כמגדל דוד צוארך, ובחכמתא עבדו למהוי שלטנא דסטרא אחרא בארעא, דדחייא (ד"א, לדחייא) אדון כל הארץ מאתריה, ולמהוי דיורא לסטרא אחרא בארעא. ונעשה לנו שם, כמא דאחידא (ד"א, דאחרא) איהו שם לעילא, נתקיף לה ביננא למהוי שם בארעא, פן נפוץ, ידיעא הוו ידעין דיתבדרון מעל אפי ארעא, ובגין כך הוו מתיחדין למעבד עבידתא דא בחכמה, סטרא אחרא איהו דכר ונוקבא, תוקפא דזוהמא דדינא קשיא, וכמה דאדם חב (ביה) בהו ואתקפו בגיניה על עלמא, אוף הכי אינון עבדו דאתתקף יתיר, דכתיב אשר בנו בני האדם, בנוי דאדם קדמאה, דאייתי ואשליט סטרא אחרא על עלמא סטרא בישא, כמה דסטרא דקדושה לאו שלטניה בהאי עלמא אלא בעיר ומגדל, אוף הכי חשיבי אינון למבני עיר ומגדל, למישלט האי סטרא בישא בעלמא:

דף עה עמוד א

תא חזי, ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים, לית הבה אלא הזמנה בעלמא, נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים, כלהו בעיטא בישא אתו לסרבא ביה בקב"ה, בשטותא אתו (איהו) בטפשו דלבא, א"ר אבא, שטותא נסיבו בלבייהו, אבל בחכמה דרשיעו אתו, בגין לנפקא מרשו עלאה לרשו

אחרא, ולאחלפא יקריה ליקרא נוכראה, ובכלא אית רזא דחכמתא עלאה.

הבה נבנה לנו עיר ומגדל -- תא חזי כד מטו להאי בקעה דאיהו רשו נוכראה, ואתגלי להו אתר דשלטנותא דא תקיע בגו נוני ימא, אמרו הא אתר למיתב ולאתקפא לבא, לאתהנאה ביה תתאי, מיד אמרו הבה נבנה לנו עיר, נתקין באתר דא עיר ומגדל, ונעשה לנו שם, אתר דא (יהיב לון) יהא לן לדחלא, ולא אחרא, ונבנה לאתר דא עיר ומגדל, למה לן לסלקא לעילא, דלא ניכול לאתהנאה מיניה, הא הכא אתר מתקנא, ונעשה לנו שם, דחלא למפלח תמן, פן נפוץ לדרגין אחרנין, ונתבדר לסטרי עלמא:

וירד יהו"ה לראות את העיר ואת המגדל-- דא הוא חד מאינון עשר זמנין דנחתת שכינתא לארעא, וכי מה הוא לראות, ולא הוה ידע מקדמת דנא, אלא לראות, לאשגחא בדינא, כמה דאת אמר (שמות ה כא) ירא יהו"ה עליכם וישפוט, את העיר ואת המגדל, הכא אית לאסתכלא, דהא לא כתיב לראות את בני האדם, אלא לראות את העיר ואת המגדל, אמאי, אלא בשעתא דאשגח קב"ה בדינא, בקדמיתא ישגח בדרגא דלעילא, ולבתר בדרגא דלתתא, בקדמיתא בעלאי, ולבתר בתתאי, ובגין דהאי מלה מטא לעילא, אשגחותא דלעילא הוה ביה בקדמיתא, דכתיב לראות את העיר ואת המגדל, אשר בנו בני האדם, מאי בני האדם, בנוי דאדם קדמאה דמרד במריה וגרם מותא לעלמא, אשר בנו בני האדם, בניינא ודאי אמרו (גרמו) ובעו למבני לעילא.

סתרי תורה

וירד יהו"ה לראות -- נחת האי שמא דקדישא למחזי (על) עובדיהון דבניינא דבנו, ואינון הוו ממללן בלשון הקדש לגבי כל אינון דרגין קדישין והוו מצליחין, כיון דנחתת קדושה, ואתבלבלו כל אינון דרגין, עלאין נחתו ותתאין סליקו, ולא הוו קיימין בארח מישר כמה דהוו, ולבתר בלבל לישנהון בע' לישן, ואתבדרו לכל סטרי עלמא. חד ממנא איהו ברקיעא, וביה קיימין כל (ד"א, ל"ג אינון) מפתחן דעובדי עלמא, ואיהו קיימא זמין בשעתי ורגעי דיומא, ואינון הוו ידעין ברזא דחכמתא גנזא דהאי ממנא, והוו פתחי וסגרי ומצלחי בעובדיהון במימרא דפומהון, כיון (דאסתכלו) דאתבלבל מימרא דלהון, כלא אתמנע מנייהו. ואתר מתקן אשכחו בההוא בקעה, סטרא דסטרין,:

וימצאו בקעה -- אתר מתקן להאי (ד"א, ל"ג ההוא) סטרא בישא, דבעו אינון לאתקפא ואתמנעו. תוקפא (דיליה) דההוא סטרא הוה תליא לאתפרעא בההיא בקעה, עד דנטלא תמן חילין ומשיריין, כגוונא דאינון דבנו קרתא ומגדלא, ואתיהיבו (כלא) כלהו בידהא ואתקטלו תמן, אינון דלא בעו למיפק בקץ הימין, אתבהילו ונפלו בקץ הימים, בההוא אתר דאתחלש תקפא בקדמיתא בהאי בקעה, ועל דא כתיב והיא מלאה עצמות. ואתתקפת בההוא צולמא דאקים נבוכדנצר, ואתבר תוקפא לבתר באינון גרמין, ובההוא צולמא, דאינון קדמאי קיימו וקמו על רגליהון, וההוא צולמא אתבר, וכדין ידעו כל עמין דעלמא דלית אלו"ה בר קב"ה בלחודוי, ותו דאתקדש שמיה על ידא דחנניה מישאל ועזריה, וכלא בחד יומא, ועל דא כתיב (ישעיה כט כג) והקדישו את קדוש יעקב וגו':

דף עה עמוד ב

רבי שמעון פתח, (ואמר) (יחזקאל מו א) כה אמר יהו"ה אלהי"ם שער החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה, וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח, האי קרא אית לאסתכלא ביה, ואיהו רזא כמה דאתמר, יהיה סגור ששת ימי המעשה, אמאי (וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח וגו', אמאי יהיה סגור כל אינון יומין דששת ימי המעשה), אלא אלין ימי חול דתרעא דא יהיה סגור, דלא לאשתמשא חול בקודשא, וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח, דהא כדין שמושא (דקב"ה) דקודשא בקודשא, וכדין אתנהיר סיהרא לאתחברא בשמשא.

תא חזי, תרעא דא לא אתפתח באינון שיתא יומי דחול, בגין דהא באינון יומי דחול עלמא תתאה אתזן, ושלטין כל אינון שית יומין דחול על עלמא, בר בארעא דישראל, דאינון דשלטי לא שלטי בארעא קדישא, בגין דהשער הזה איהו סגור, אבל ביום השבת וביום החדש כלהו מתעברן ולא שלטין, בגין דהשער הזה איהו פתוח, ועלמא איהו בחדוה ואתזן מתמן, ולא אתייהיב עלמא לרשו אחרא.

ואי תימא דכל אינון שית יומין אינון שלטין בלחודייהו, תא חזי הפונה קדים, עד לא יקומון לשלטאה איהו אסתכל תדיר בעלמא, אבל לא אתפתח לאתזנא עלמא מקודשא, בר ביומא דשבתא וביומא דחדשא, וכלהו יומין כלהו אתדבקן ביומא דשבתא ואתזנו מתמן, דהא (ד"א, ל"ג כדין) ביומא דשבתא כלהו תרעין פתיחן, ונייחא אשתכח לכלא לעלאי ותתאי. תא חזי, וירד יהו"ה לראות, נחת מקודשא לחול, (ורדיד פרישא), לאשגחא במה דבנו, וקיימו קיומא לאתערא על עלמא לדחלא להון.

רבי יצחק הוה יתיב קמיה דרבי שמעון, א״ל מה חמו אלין דעבדו שטותא דא למרדא ביה בקב״ה, וכלהו בעיטא חדא אתקיימו בדא, א״ל הא אתמר, דכתיב ויהי בנסעם מקדם, אתנטילו מעילא לתתא, אתנטילו מארעא דישראל ונחתו לבבל, אמרו הא הכא אתר למדבק, ונעשה לנו שם וגו׳, ויתדבק סיועא דלתתא באתר דא, בגין דכד דינא אתי לאשראה בעלמא, הא אתר דא לקבליה, ומהכא יתהני עלמא ויתזן, דהא לעילא דחיקו איהו לאתזנא עלמא מניה, ולא עוד אלא אנן נסק לרקיעא ונגח ביה קרבא, דלא יחות (ביה) טופנא בעלמא כדבקדמיתא:

ויאמר יהו״ה הן עם אחד ושפה אחת לכלם -- בגין דכלהו כחדא בייחודא, כלהון יעבדון ויצלחון בעובדייהו, יתבדרון דרגין כל חד לסטריה, ובגין כך יתבדרון כל הני דלתתא, מה כתיב ויפץ יהו״ה אותם משם, ואי תימא לישנהון אמאי אתבלבל, (אתבדר ובלבל לון קב״ה), אלא בגין דכלהון ממללין בלשון הקדש, ההוא לישנא קא עביד לון סיועא, בגין דבעובדא ובמלולא דפומא תליין מלין אלין, לאדבקא כוונה דלבא, ובדא עבדי סיועא להההוא אתר דבעו לאקמא, ועל דא אתבלבל לישנהון, דלא יכילו לאתתקפא רעותהון בלשון הקדש, וכיון דאתחלף לישנהון, לא אצלחו בעובדא, בגין דחילא דלעילא לא ידעי ולא אשתמודעי בר בלשון הקדש, וכד אתבלבל לישנא דלהון, אתחלש חיליהון ואתבר תוקפא דלהון.

תא חזי דהא מלה (דא) דאמרי תתאי בלשון הקדש, כלהו חילי שמיא ידעי ביה ואתתקפי ביה, ולישן אחרא לא ידעין ולא אשתמודעי ביה, ועל דא אלין כיון דאתבלבל לישנא דלהון, מיד ויחדלו לבנות העיר, דהא אתבר חילייהו ולא יכילו למעבד מדי ברעותא דלהון. להוי שמיה די אלהא (דקב״ה) מברך מן עלמא ועד עלמא (דניאל ב כ), די חכמתא וגבורתא די לה היא, דהא בגין (דא) דאנחית קב״ה רזי דחכמתא לעלמא, אתקלקלו ביה בני נשא ובעו לאתגרא ביה, יהב חכמתא עלאה לאדם הראשון ובההיא חכמה

דף עו עמוד א

דאתגלי ליה ידע דרגין, ואתדבק ביצר הרע, עד דאסתלקו מניה מבועי דחכמתא, ולבתר תב קמי מאריה, ואתגליין ליה מנייהו ולא כקדמיתא, לבתר בההוא ספרא דיליה ידע חכמאן, ולבתר אתו בני נשא וארגיזו קמיה.

יהב חכמתא לנח, ופלח בה לקב״ה, לבתר מה כתיב וישת מן היין וישכר ויתגל, כמה דאתמר.

יהב חכמתא לאברהם ופלח בה לקב״ה, לבתר נפק מניה ישמעאל דארגיז קמי קב״ה. וכן יצחק נפק מניה עשו. יעקב נסב תרין אחתן.

יהב חכמתא למשה, מה כתיב ביה (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא, ולא הוה כמשה שמש מהימן בכלהו דרגין, ולא סטא לביה בתיאובתא דחד מנייהו, אלא קאים במהימנותא עלאה כדקא יאות,

יהב חכמתא עלאה לשלמה מלכא, לבתר מה כתיב ביה (משלי א א) משלי שלמה, (שם ל א) המשא נאם הגבר לאיתיאל לאיתיאל ואוכל, אמר שלמה אתי אל וחכמתא דיליה הוא, ואוכל, ואיכול למעבד רעותי, לבתר (מ״א יא יד) ויקם יהו״ה שטן לשלמה וגו׳.

תא חזי בגין זעירו דחכמתא דאשכחו אלין מההוא חכמתא דקדמאי, אתגרו ביה בקב״ה ובנו מגדל, ועבדו כל מה דעבדו, עד דאתבדרו מאנפי ארעא, ולא אשתאר בהו חכמה למעבד מדי, אבל לזמנא דאתי, קב״ה יתער חכמתא בעלמא, ויפלחון ליה בה, הה״ד (יחזקאל לו כו) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי, לאו כקדמאי דחבילו ביה עלמא, אלא ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ואת משפטי תשמרו ועשיתם.

רבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי בארחא, א״ל רבי יוסי לרבי חייא, נפתח באורייתא ונימא מלה, פתח רבי יוסי ואמר, (דברים כג טו) כי יהו״ה אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך לפניך, והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, כי יהו״ה אלהיך מתהלך, מהלך מבעי ליה, אלא כמה דאת אמר (בראשית ג ז) מתהלך בגן לרוח היום, ודא הוא אילנא דאכל מניה אדם הראשון, מתהלך נוקבא, מהלך דכר, ודא הוא דאזיל קמייהו דישראל כד הוו אזלי במדברא, דכתיב (שמות יג כא) ויהו״ה הולך לפניהם יומם וגו׳, הוא דאזיל קמיה דבר נש כד אזיל באורחא, דכתיב (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו, ודא הוא דאזיל קמיה דבר נש בשעתא דאיהו זכי, ולמה להצילך ולתת אויביך לפניך, לאשתזבא בר נש בארחא, ולא ישלוט ביה אחרא.

ובגין כך לבעי ליה לבר נש לאסתמרא מחובוי ולדכאה לגרמיה, מאי דכיו דא, דכתיב (דברים כג טו) והיה מחניך קדוש, מאי קדוש קדושים מבעי ליה, אלא מחניך קדוש אלין שייפי גופא, דגופא אתחבר ואתתקן בהו, ובגין כך והיה מחניך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר, מאי ערות דבר, דא מלתא (ערייתא) דעריין, דדא הוא מלה דקב״ה מאיס בה יתיר מכלא, כיון דאמר ולא יראה בך ערות, אמאי דבר, אלא הני חייבי עלמא דגעלי ומסאבי גרמייהו

במלה דלהון דנפקי מפומייהו, והא איהו ערות דבר, וכל כך למה, בגין דאיהו אזיל קמך, ואי את עביד כדין מיד ושב מאחריך, דלא יזיל בהדך וייתוב מאחריך, ואנן הא אזלינן קמיה בארחא, נתעסק במלי דאורייתא, דהא אורייתא אתעטרא על רישיה דבר נש, ושכינתא לא אעדיאת מניה.

פתח רבי חייא ואמר, ויאמר ה׳ הן עם אחד ושפה אחת לכלם וגו׳, תא חזי מה כתיב ויהי בנסעם מקדם, מאי מקדם, מקדמונו של עולם, וימצאו, ויראו מבעי ליה, מאי וימצאו, אלא מציאה אשכחו תמן מרזי דחכמתא מקדמאי, דאתנער תמן מן בני טופנא, ובה אשתדלו למעבד בההיא עבידתא דעבדו לסרבא ביה בקב״ה, והוו אמרי בפומא ועבדי

דף עו עמוד ב

עבידתא, חמי מה כתיב, הן עם אחד ושפה אחת לכלם, בגין דאינון בלבא חד ורעותא חד וממללי בלשון הקדש, ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, ולית מאן דימנע עובדא דלהון, אבל מאי אעביד, אבלבל לון דרגין דלעילא, ולישן דלהון לתתא, וכדין יתמנע עובדא דלהון. ומה בגין דהוו ברעותא ולבא חד וממללי בלשון הקדש, כתיב לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, ודינא דלעילא לא יכיל לשלטא בהו, אנן או חברייא דמתעסקין באורייתא, ואנן בלבא חד ורעותא חד, על אחת כמה וכמה, א״ר יוסי, מכאן לאינון מארי דמחלוקת לית לון קיומא, דהא כל זמנא (דאלין) דבני עלמא אלין עם אלין ברעותא חדא ולבא חד, אע״ג דמרדי ביה בקב״ה, לא שלטא בהו דינא דלעילא, כיון דאתפלגו מיד ויפץ יהו״ה אותם משם וגו׳, א״ר חייא, אשתמע דכלא במלא דפומא תלייא, דהא כיון דאתבלבל, מיד ויפץ יהו״ה אותם משם, אבל בזמנא דאתי מה כתיב, (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהו״ה ולעבדו שכם אחד, וכתיב (זכריה יד ט) והיה יהו״ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד:

ברוך יהו״ה לעולם אמן ואמן: